ԳԵՎՈՐԳ ՄՐՄԵՆՑԱՆ

ԽՄԲԵՐԳԵՐԻ ԸՆՏՐՄԱՆԻ

A CAPPELLA

«ԿՈՄԻՏԱՍ»

ԳԵՎՈՐԳ ԱՐՄԵՆՑԱՆ

ԽՄԲԵՐԳԵՐԻ ԸՆՏՐԱՆԻ

A CAPPELLA

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԵՎԱՆ
2005

Կազմող՝ Վարվառա Հովհաննիսյան

Խմբագիր՝ Դավիթ Ղազարյան

Սույն ձեռնարկում ընդգրկված են ՀԽՍՀ ժող. արտիստ, կոմպոզիտոր Գևորգ Արմենյանի չորս a cappella խմբերգերը, որոնք ներկայացվում և հրատարակվում են առաջին անգամ:

Ժողովածուի հրատարակումը նվիրվում է
Գևորգ Արմենյանի ծննդյան 85-ամյակին

ISMN M 816000-19-6

© Կազմող Վ.Հովհաննիսյան, 2005թ.

ԿԱԶՄՈՂԻ ԿՈՂՄԻՑ

XX դարի հայ կոմպոզիտորական դպրոցի նշանավոր ներկայացուցիչը՝ կոմպոզիտոր, մանկավարժ, երաժշտական-հասարակական գործիչ Գևորգ Արմենյանը, եթե գրած լիներ միայն «Նվագախմբի տղաներ» կինոնկարի համար հանրահայտ քայլերգը, ապա դա արդեն իսկ բավական պիտի լիներ նրա անունը դասելու հայ երաժշտական մշակույթի գործիչների պատվավոր շարքերում: Իր ծավալով և բովանդակությամբ ընդգրկուն, բազմաբնույթ, մոնումենտալ, հսկայական ժառանգության հեղինակ է Գևորգ Արմենյանը՝ տոգորված ազգային, հայրենասիրական, վեհ ոգով, բարձր քաղաքացիական դիրքորոշմամբ և մարդասիրությամբ:

Նա ստեղծագործական ասպարեզ իջավ 50-ականներին, երբ հայ պրոֆեսիոնալ կոմպոզիտորական դպրոցն, իրապես, վերելք էր ապրում: Միաժամանակ ապրում և գործում էր հայ երաժիշտների մի քանի սերունդ՝ Ա.Խաչատրյանը, «Հոչակավոր հնգյակը»՝ Ա.Բաբաջանյան, Է.Միրզոյան, Ղ.Սարյան, Ա.Հարությունյան, Ա.Խուդոյան: Իրենց ստեղծագործական ուղին էին կերտում Ա.Տերտերյանը, Գ.Չթչյանը, Է.Հովհաննիսյանը, առաջին քայլերն է անում ավելի երիտասարդ ստեղծագործողների մի ողջ համաստեղություն: Վառ անհատականություններ, ստեղծագործական արտահայտված ուրվագծով, որտեղ Գևորգ Արմենյանը ոչ միայն չէր զիջում, այլև մրցում էր՝ արդարև հաստատելով իր ուրույն և ինքնատիպ տեղը ընդհանուր համայնապատկերի մեջ, ներդաշնակ՝ իր արտաքին և ներքին դրսևորումներով:

Ակտիվ, սրտացավ, բարի, ուրախ, սրամիտ, կատակասեր, նաև խոհուն, դիտող, իր ժամանակն ու իրականությունը արդարացի գնահատող, նրբազգաց անձնավորություն էր Գ.Արմենյանը՝ քիֆլիսահայի ջերմ, անկրկնելի նկարագրով:

Գ.Արմենյանը լենինգրադյան ակադեմիական կրթությամբ բարձր պրոֆեսիոնալ էր՝ լայն հետաքրքրություններով, արվեստի խոր իմացությամբ: Նա ճանաչում և գնահատում էր եվրոպական, ռուսական երաժշտական մշակույթը, բայց ստեղծագործության մեջ նրա համար ուղեցույց էր ազգայինը, որի նկատմամբ սերը, ակնածանքը անցնում են Արմենյանի ողջ ստեղծագործության միջով:

Հայ մտավորականի իրական դիրքորոշում և վերաբերմունք էր տածում կոմպոզիտորը հայ պոեզիայի, կերպարվեստի, պատմության նկատմամբ և արտացոլում իր ստեղծագործության մեջ՝ Խ.Աբովյան, Ա.Իսահակյան, Հ.Հովհաննիսյան, Վ.Դավթյան, Պ.Սևակ, Հ.Շիրազ, Ս.Կապուտիկյան, Ռ.Դավոյան, Լ.Շանթ և շատ ուրիշներ:

Գ.Արմենյանի բազմաբնույթ ստեղծագործություններում դրսևորվում են նրա արվեստի երկու առանցքային գաղափարները՝ սեր և հայրենասիրություն, դրանց հնարավորինս լայն կտրվածքում, քնարական-հայեցողականից մինչև դրամատիկ, անգամ ողբերգական բնույթի:

Հարուստ և դժվարին է եղել Գ.Արմենյանի կյանքը: Ինչպես իր շատ սերնդակիցները, նա անցել է Երկրորդ համաշխարհայինը առաջինից մինչև վերջին օրը, որպես մարդ և անհատականություն ձևավորվել ու կայացել է արհավիրքի բոցերում, որի համար պայքար, հավատարմություն, հավատ, գաղափարները սեփական ապրած կյանքի ու փորձի արգասիք են: Եվ չնայած իր սերնդի համար այդքան բնորոշ՝ վաղ հասունացման և կյանքի հակառակ կողմի դառը իմաստավորմանը, Գևորգ Արմենյանը կարողացավ մնալ լավատես, կենսուրախ և բարի մարդ, ինչպիսին է և նրա ստեղծագործությունը:

Շուրջ կես դար Գևորգ Արմենյանի անունն անքակտելիորեն կապված է եղել ազգային երաժշտական մշակութային օջախների գործունեության հետ՝ կոմպոզիտորների միություն, Ալ.Սպենդիարյանի անվան օպերային թատրոն, Կոմիտասի անվան Պետական կոնսերվատորիա: Ամենուր Գ.Արմենյանի գործունեությունն նշանավորվել է սկզբունքային պրոֆեսիոնալի, անկաշառ գործչի, նվիրված աշխատասերի վարքագծով:

Գ.Արմենյանի ստեղծագործական ժառանգության մեջ կարևորագույն տեղ են գրավում նրա չորս օպերաները, որոնցից առաջինը՝ «Մարոն» (1938թ.), նրա անդրանիկ աշակերտական փորձն է, իսկ վերջինը՝ «Հին աստվածները» (ըստ Լ.Շանթի), ավաղ, մնաց անավարտ: Իսկ «Խաչատուր Աբովյանը» և «Խորտակումը» (1958, 1968) ժամանակի ազգային օպերային երկացանկի նշանակալից և արժեքավոր երևույթներից են: Գ.Արմենյանն ակնհայտ հետաքրքրություն է ցուցաբերում վոկալ, ինչպես նաև՝ խմբերգային ժանրերի նկատմամբ, արժեքավորելով կենդանի բանաստեղծական խոսքի, կերպարայնության արտահայտչական ուժը, լիցքը: Այդ են վկայում նրա վոկալ-գործիքային ստեղծագործությունները, կանտատները (այդ թվում՝ «Ասք Հայաստանի մասին», 1971թ.) բազմաթիվ խմբերգերը տարբեր կազմի երգչախմբերի համար (նվագակցությամբ և առանց) երգերը, ռոմանսները, մանկական երգերը և մի առանձին տեղ զբաղեցնող հիշվող, երգվող և սիրված կինոերաժշտությունը: Գ.Արմենյանը ստեղծագործել է նաև գործիքային ժանրում, որտեղ ուրույն տեղ են զբաղեցնում հատկապես փողային գործիքների համար գրված երկերը:

Գ.Արմենյանի ստեղծագործություններից ներկայացվող սույն ժողովածուն ներառում է՝ a cappella խմբերգերի ընտրանի, չորս ստեղծագործություններից բաղկացած՝ «Լուսնի պես նորել է» (Կոմիտասի հիշատակին), խոսք՝ Հ.Դուկասյանի, «Գիշեր

էր կես», խոսք՝ Վ.Արամունու, «Այ աղբյուր», խոսք՝ Ս.Կապուտիկյանի, «Հայրենիք», խոսք՝ Գ.Արմենյանի:

Այս ժանրում՝ խմբերգ առանց նվագակցության, կոմպոզիտորը ստեղծագործել է հետևողականորեն 1969-1978թթ.: Շուրջ տասը տարվա ընթացքում ծնվել են «Լուսնի պես նորել է» (ըստ Հ.Դուկասյանի 1969թ.), «Քնարական» (ըստ Ա.Պողոսյանի, 1971թ.), «Այ աղբյուր» (ըստ Ս.Կապուտիկյանի, 1972թ.), «Գիշեր էր կես» (ըստ Վ.Արամունու, 1974թ.), «Էյ ջան հայրենիք» (ըստ Ա.Իսահակյանի, 1975թ.) և «Ձոն եղբայրության» (ըստ Հ.Դավթյանի, 1978թ.) խմբերգերը: Դրանք հիմնականում գրված են երկսեռ երգչախմբի համար, բացառությամբ մեկի («Քնարական»), որը գրված է կանանց երգչախմբի համար:

Այդ ստեղծագործությունները միավորված են ոչ միայն ժամանակի կտրվածքի մեջ և ժանրով, այլև իրենց բովանդակությամբ և կերպարային ոլորտով: Գլխավոր հերոսը ամենուր հայրենիքն է, կոմպոզիտորի համար այդքան սեր և հույս ամփոփած իր մեջ Հայաստանի կերպարը: Դա իր հայրենիքի վեհ պատմությունն է, նրա գեղատեսիլ բնությունը, իր քաջորդիք և գեղանի աղջիկները: Որպես առանցք և հիմք, կոմպոզիտորի համար ծառայում է հայ բանաստեղծների կերպարային խոսքը, որի բովանդակային գաղափարը արտացոլվում է արտահայտիչ ինտոնացիայի մեջ՝ ճգտելով ազգայինի պարզ և հստակ հնչողության:

Քառաձայն խմբերգային ֆակտուրայի մեջ կոմպոզիտորը, պահպանելով յուրաքանչյուր ձայնի ինքնուրույն տրամաբանությունը, ստեղծում է չծանրաբեռնված, բայց և հարուստ, հնչեղ, բազմաձայն հյուսք: Հոմոֆոն կերտվածքը, հայ խմբերգային արվեստի լավագույն ավանդույթներով, ճյուղավորվում է պոլիֆոնիկ նուրբ հնարներով, գեղեցիկ ձայնատարությամբ: Խմբերգերն իրենց ծավալով ամփոփ են, ձևի մեջ համամասն, ավարտուն գեղարվեստական կերպարներով:
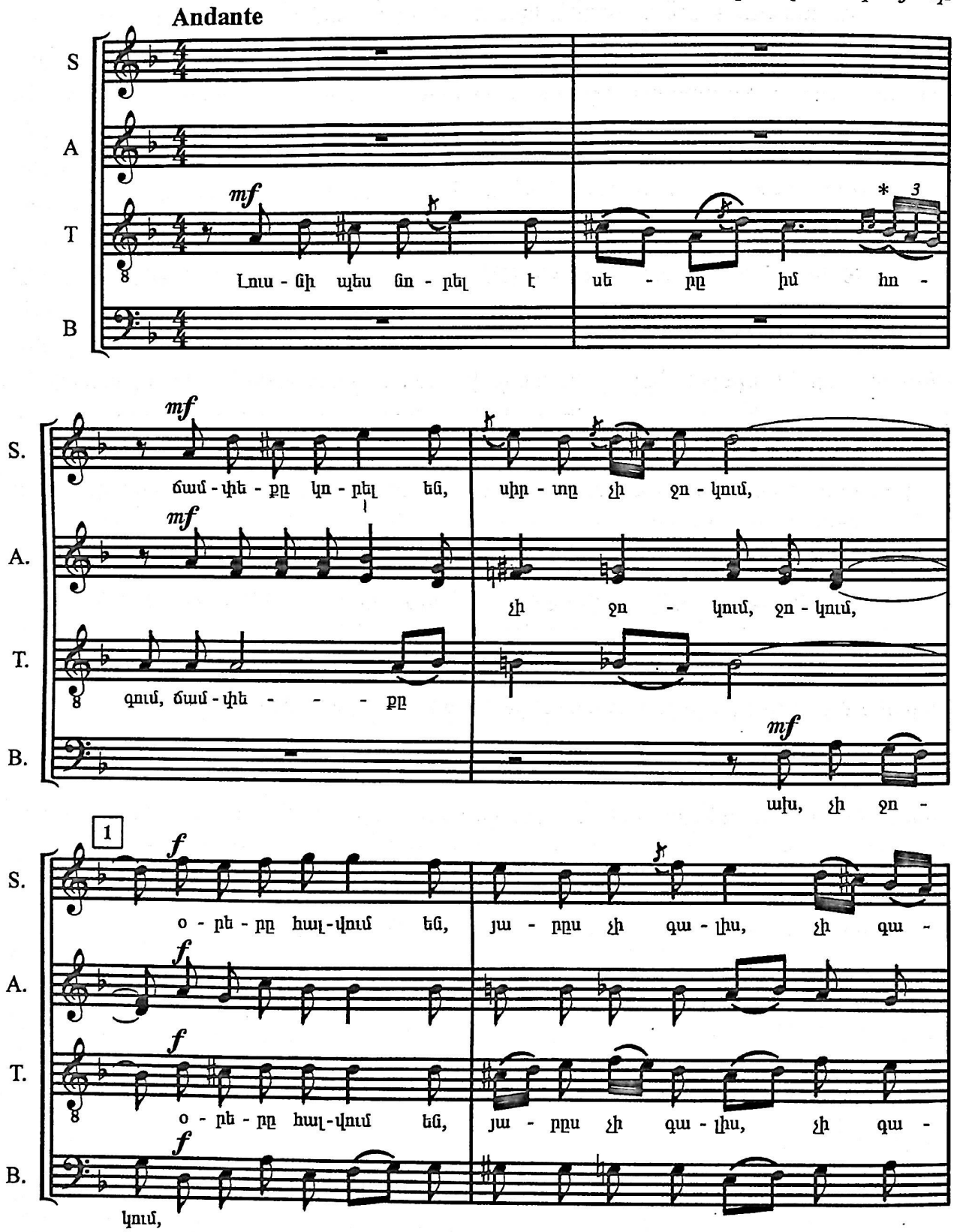
Հայ երգչախմբային արվեստն ունի հարուստ պատմություն, նույնքան հարուստ ժառանգություն և ավանդույթներ: Գ.Արմենյանի խմբերգերն այդ ավանդույթի մեջ, անկասկած, զբաղեցնում են իրենց ինքնատիպ և արժանի տեղը՝ համալրելով ժամանակակից հայ խմբերգային արվեստն իրենց գողտրիկ, ջերմ և կենսահաստատ գեղարվեստական աշխարհով:

Վարվառա Հովհաննիսյան
երաժշտագետ
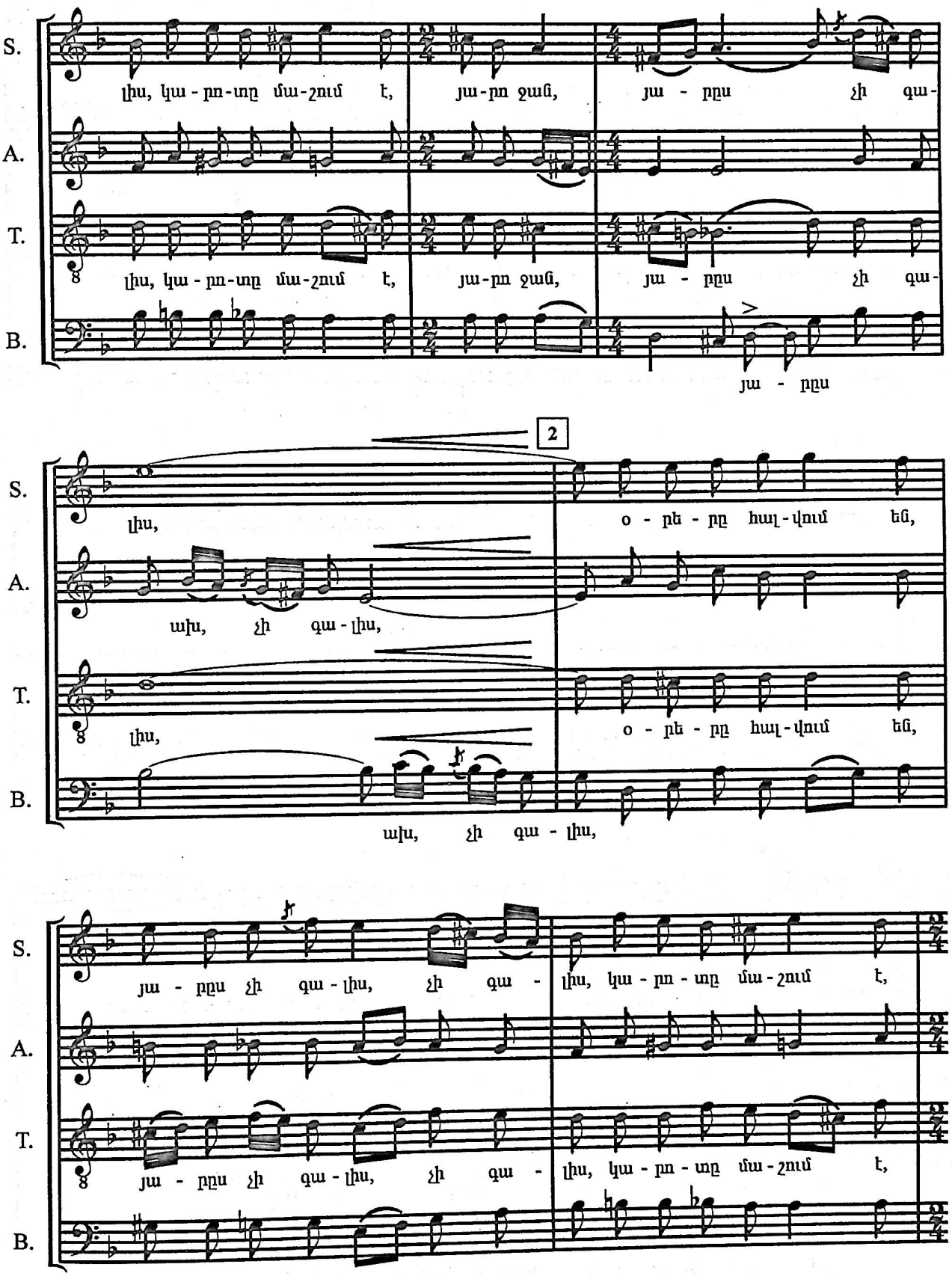
ԼՈՒՍՆԻ ՊԵՍ ՆՈՐԵԼ Է...

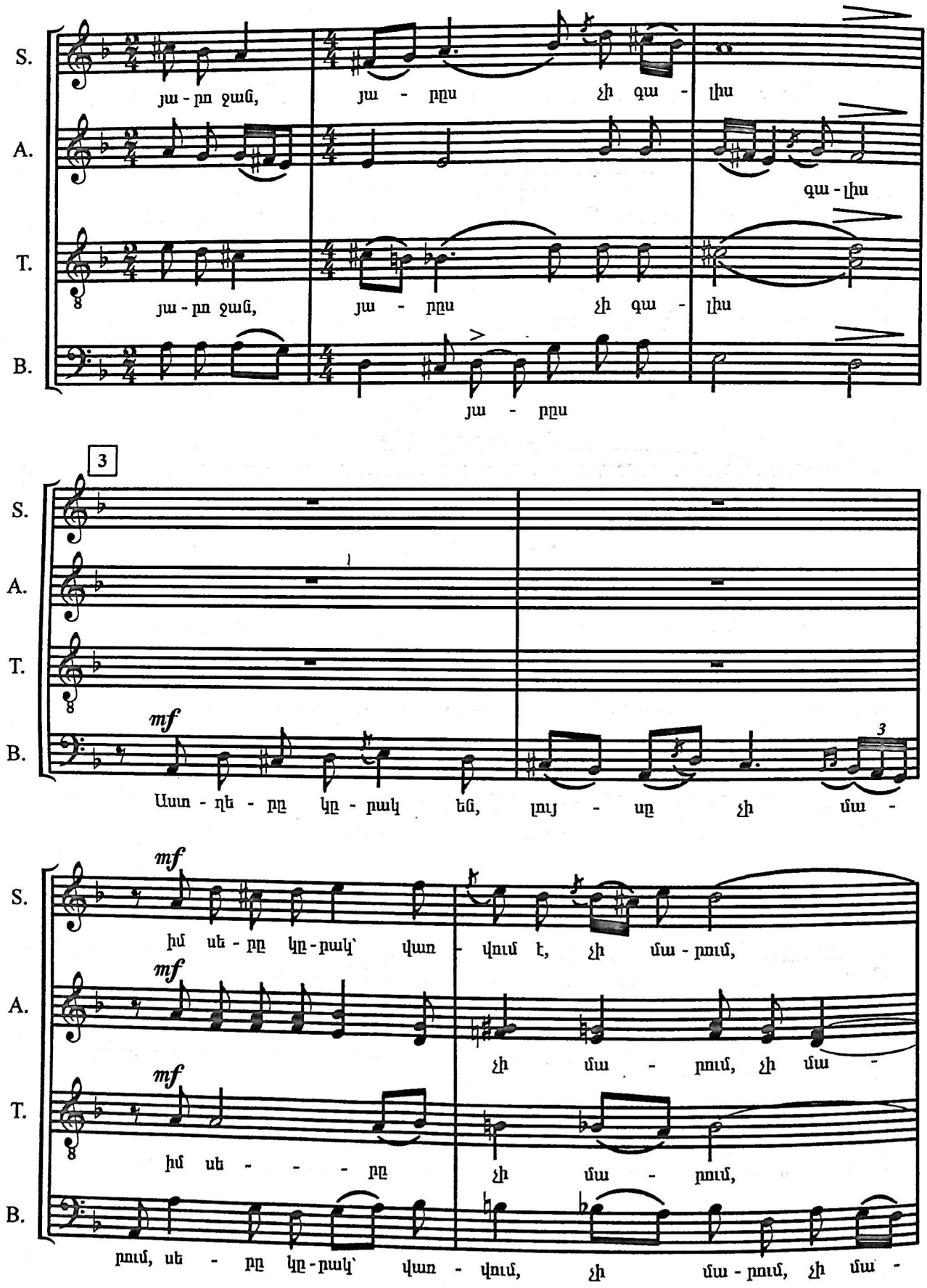
(ԿՈՍԻՏԱՍԻ ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ)
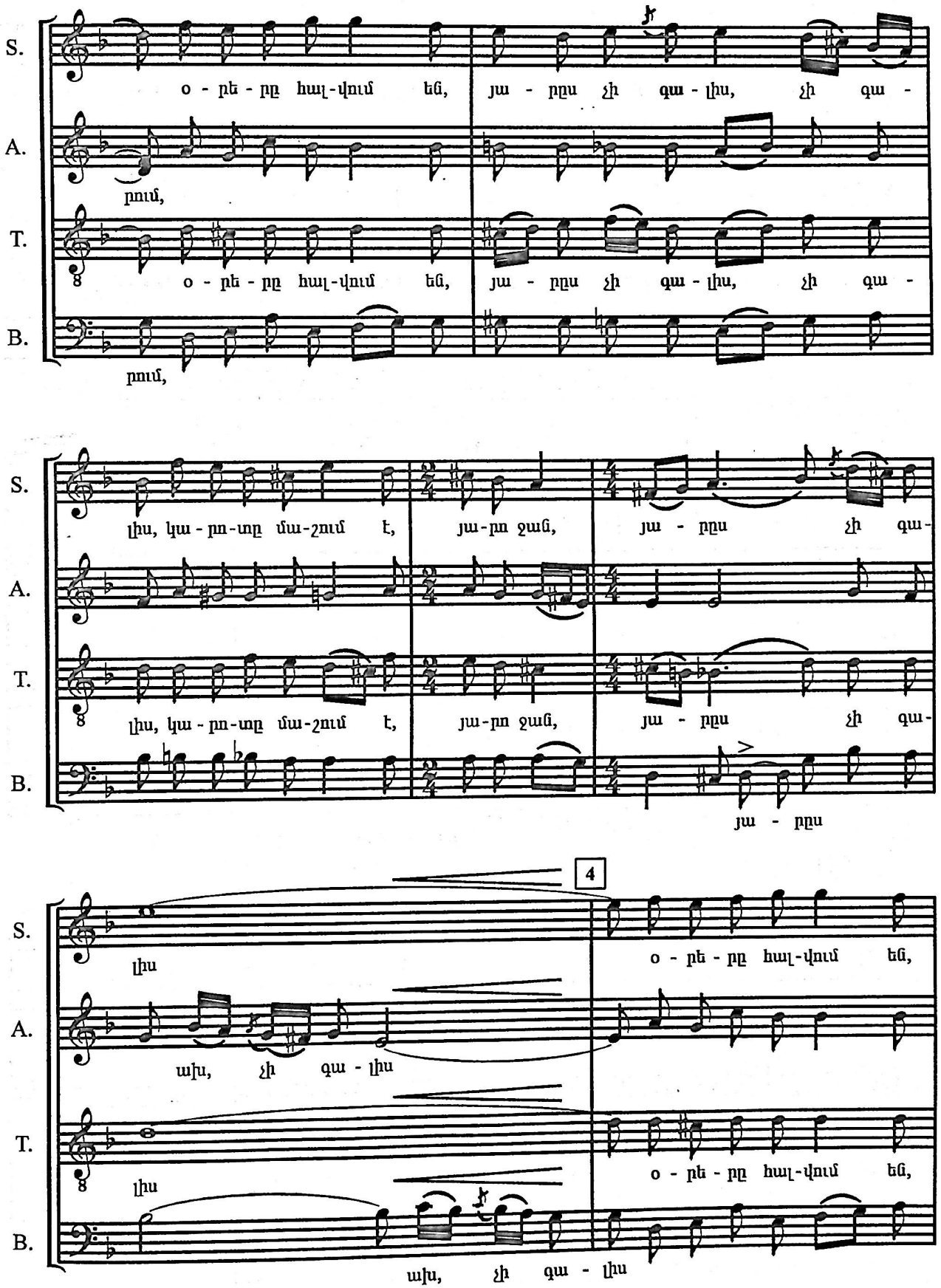
Խոսք՝ Հովհ. Դուկասյանցի
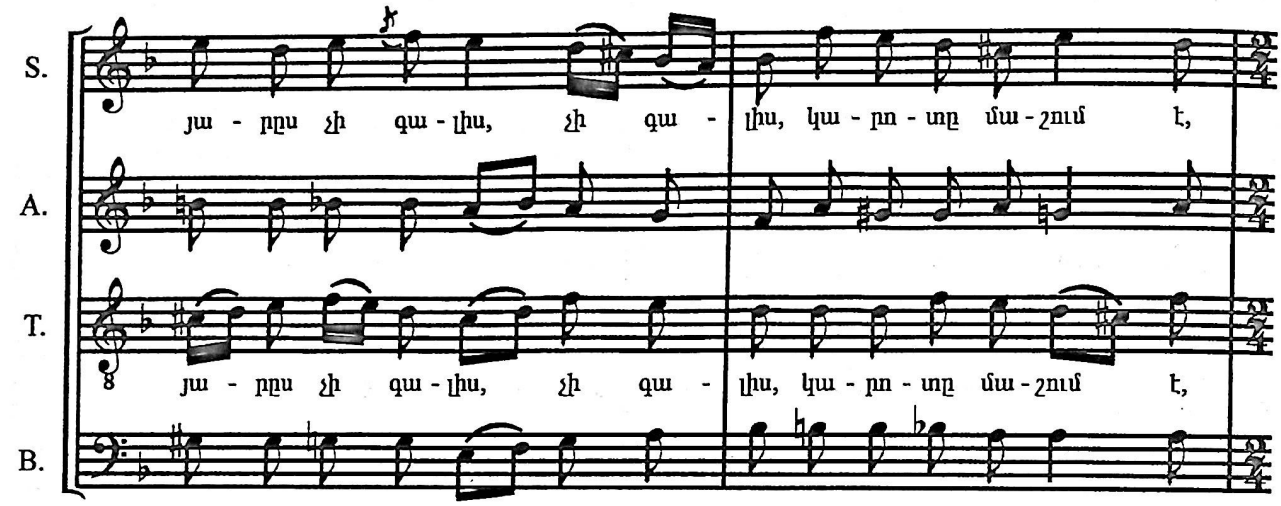

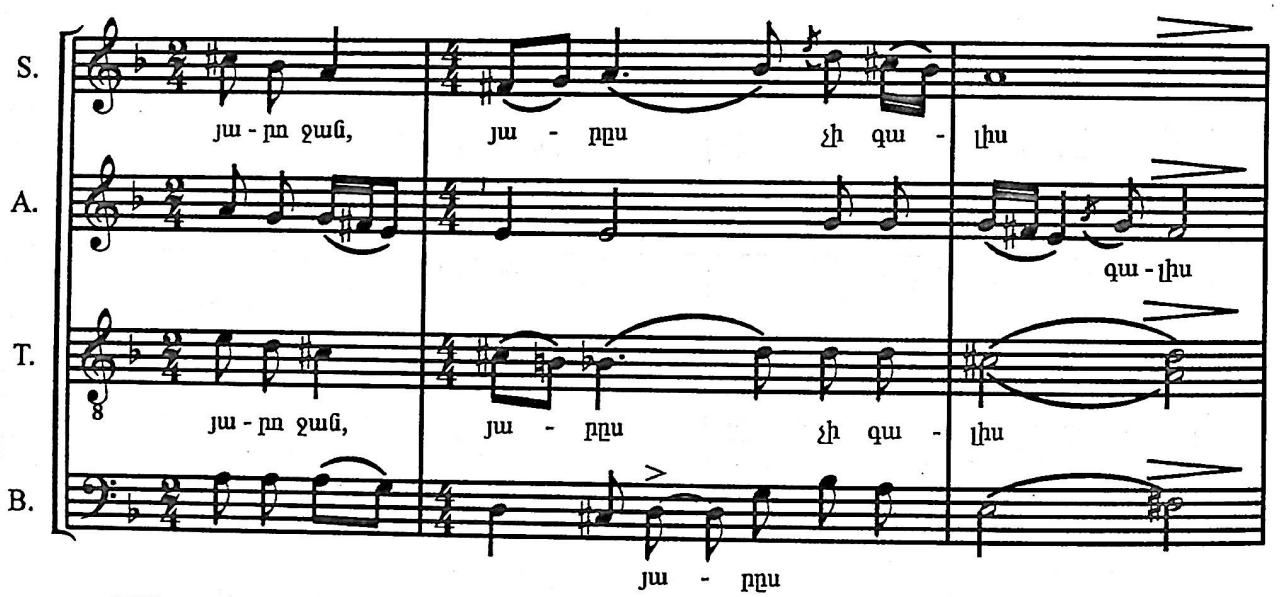
* *Առանց շտապելու, հանգիստ:*

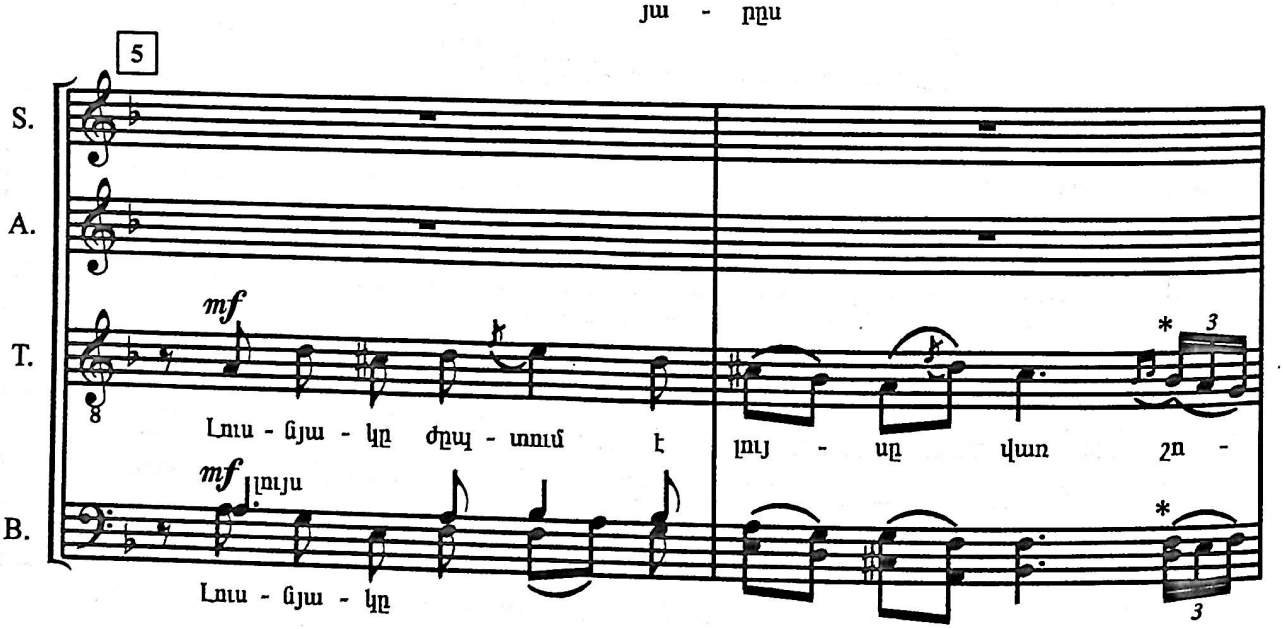

S.
A.
T.
B.
լիս, կա - րո - ղը մա - շում է, յա - րս ջան, յա - րըս չի գա -
յա - րըս
2
լիս, օ - րե - րը հալ - վում ես,
ախ, չի գա - լիս,
յա - րըս չի գա - լիս, չի գա - լիս, կա - րո - ղը մա - շում է,

S.
A.
T.
B.
յա - րա ջաց, յա - րեա չի գա - լիս
գա - լիս
յա - րա ջաց, յա - րեա չի գա - լիս
յա - րեա
3
mf
Աստ - ղե - րը կը - թակ են, լոյ - սը չի մա -
mf
իմ սե - րը կը - թակ՝ վառ - վում է, չի մա - րում,
mf
չի մա - րում, չի մա -
mf
իմ սե - - - րը
չի մա - րում,
րում, սե - րը կը - թակ՝ վառ - վում, չի մա - րում, չի մա -
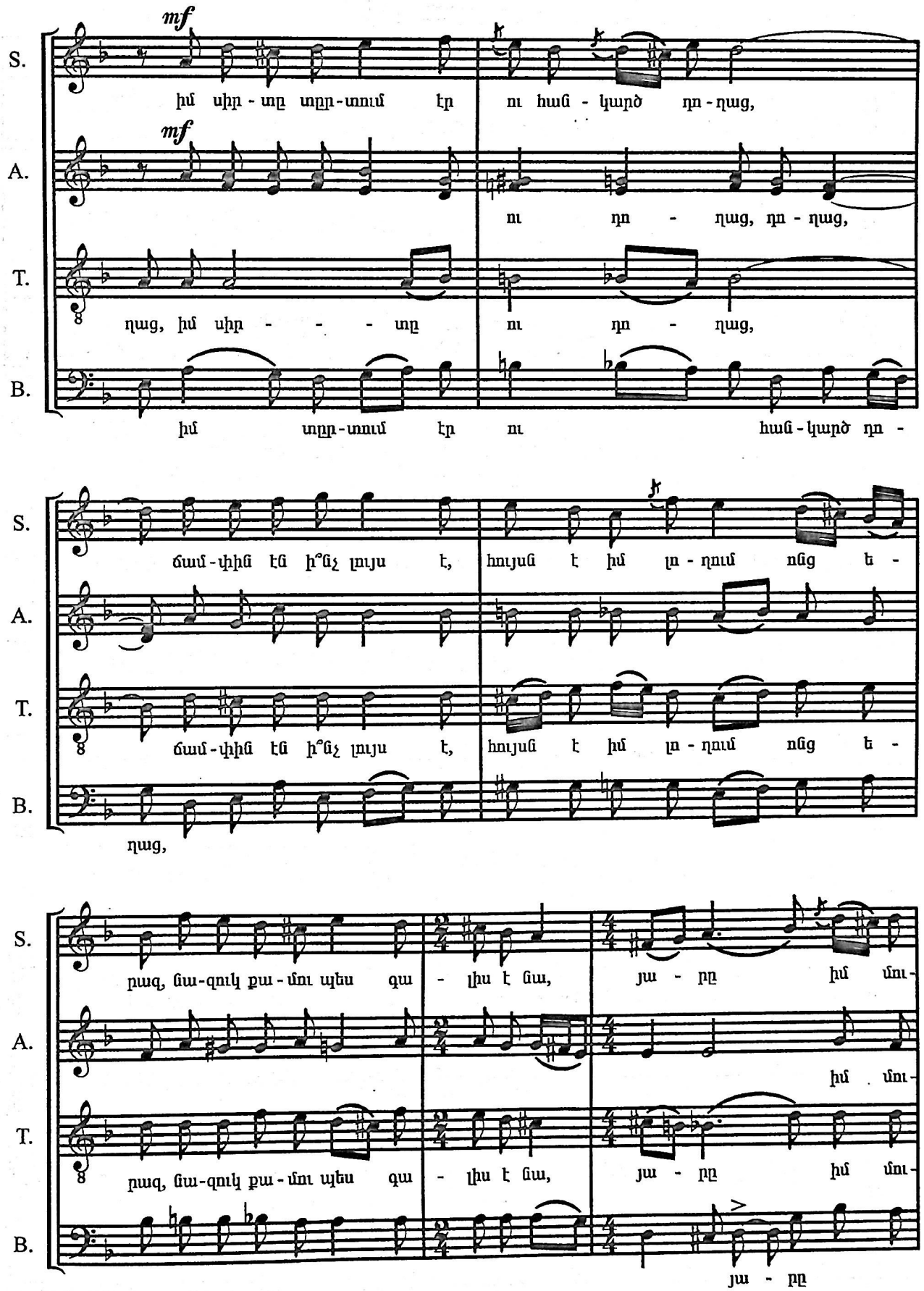

S.
A.
T.
B.
օ - րե - ըդ հալ-վում եմ, յա - ղըս չի գա - լիս, չի գա -
ղում,
օ - րե - ըդ հալ-վում եմ, յա - ղըս չի գա - լիս, չի գա -
ղում,
լիս, կա - ղո-ղը մա-շում է, յա-ղո ջաղ, յա - ղըս չի գա-
լիս, կա - ղո-ղը մա-շում է, յա-ղո ջաղ, յա - ղըս չի գա-
յա - ղըս
4
լիս
օ - րե - ըդ հալ-վում եմ,
ախ, չի գա - լիս
լիս
օ - րե - ըդ հալ-վում եմ,
ախ, չի գա - լիս

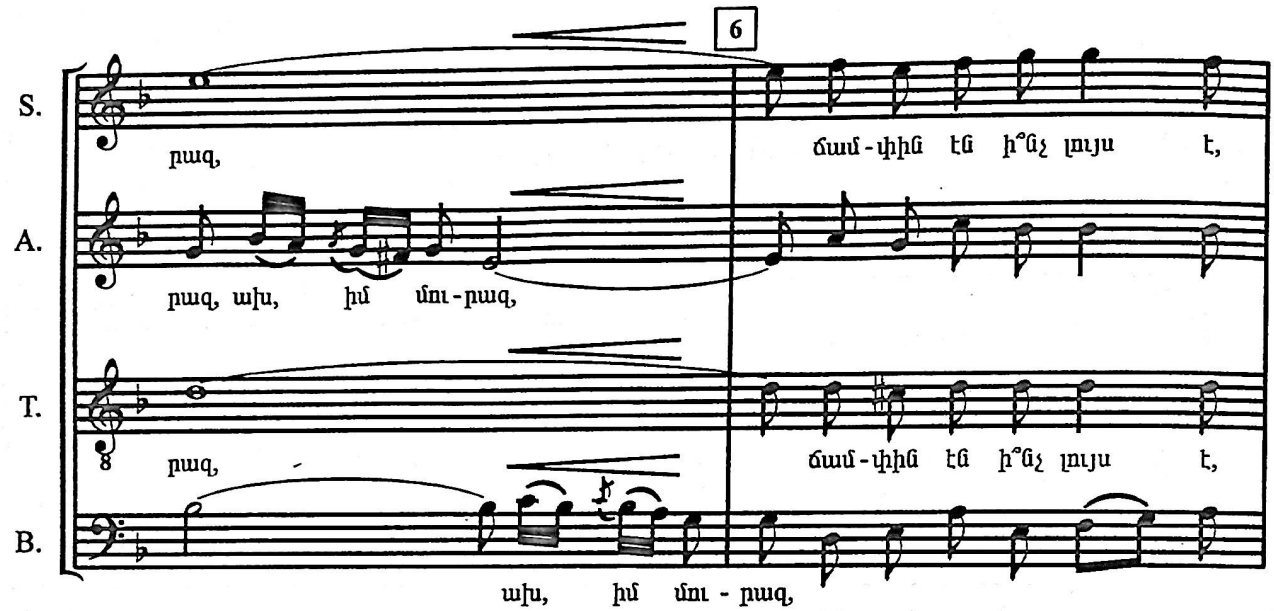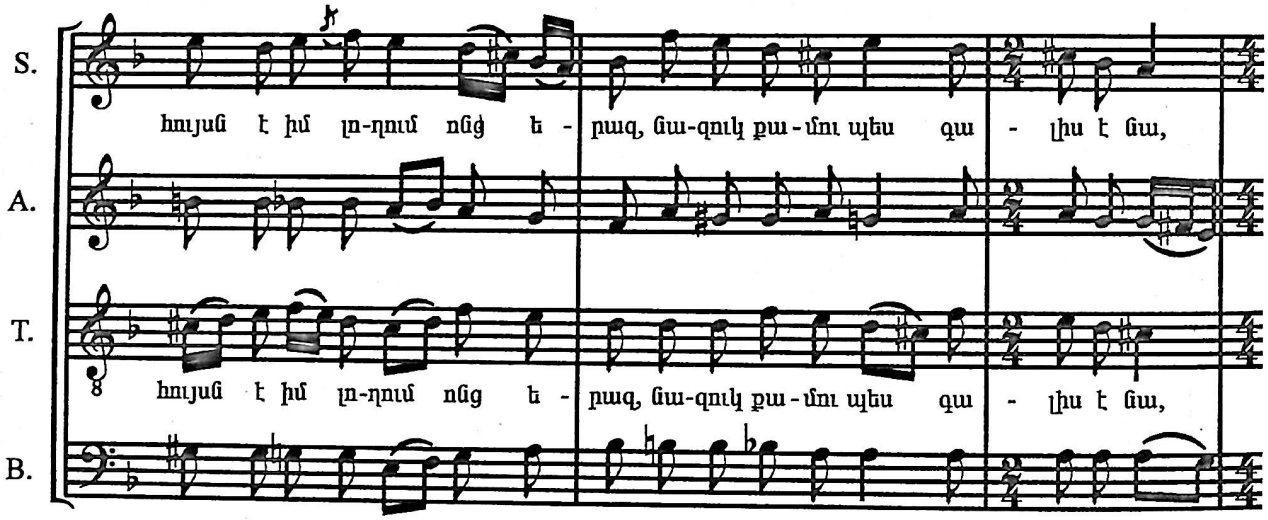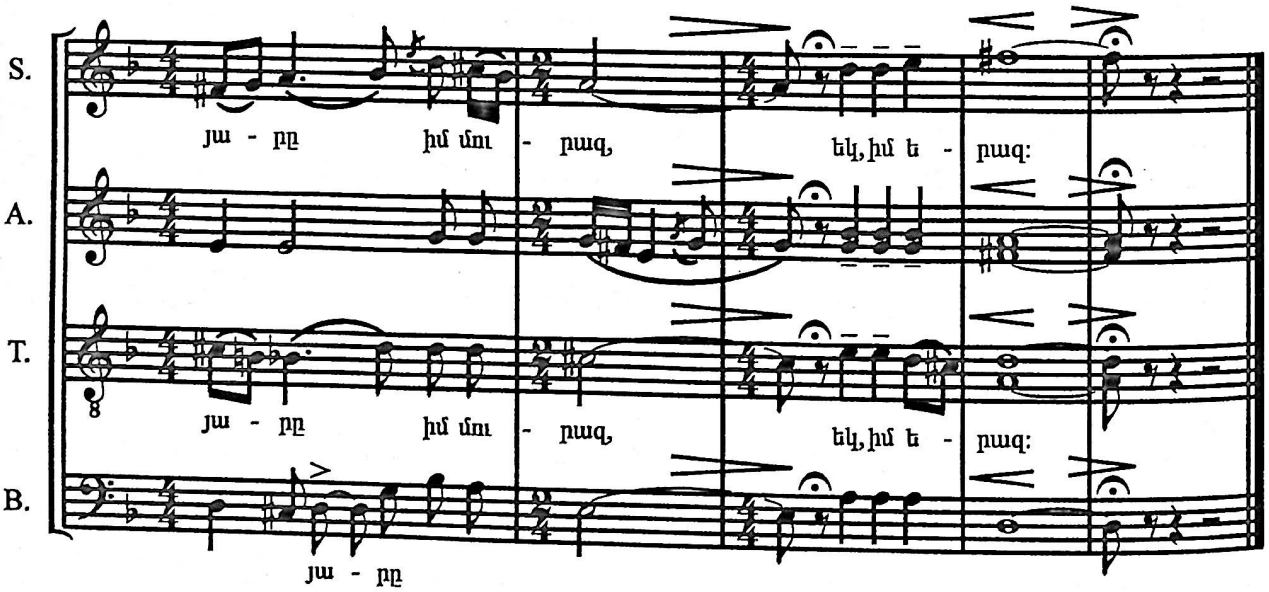

* Առանց շտապելու, հանգիստ:

S.
A.
T.
B.
mf
իմ սիր - տը տըր - տում էր ու հաց - կարծ դո - ղաց,
ու դո - ղաց, դո - ղաց,
ղաց, իմ սիր - - - տը ու դո - ղաց,
իմ տըր - տում էր ու հաց - կարծ դո -
ճամ - փին էն ի՞նչ լույս է, հույսն է իմ լո - ղում ոնց ե -
ղաց,
բազ, նա - զուկ քա - մու պես գա - լիս է նա, յա - րը իմ մու -
իմ մու -
յա - րը
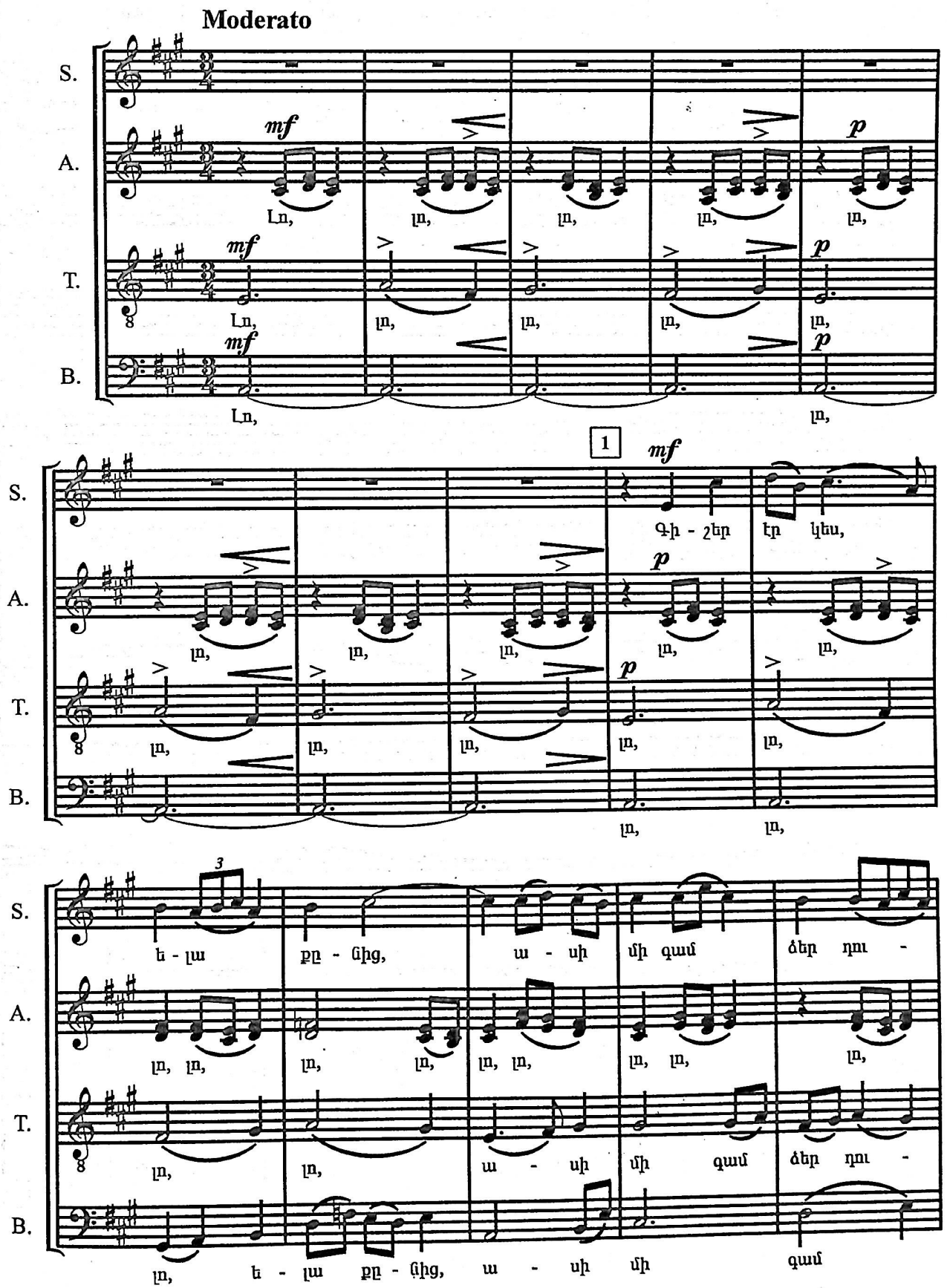

6
S.
A.
T.
B.
բազ,
ճամ-փիդ էն ի՞նչ լույս է,
բազ, ախ, իմ մու-բազ,
բազ,
ճամ-փիդ էն ի՞նչ լույս է,
ախ, իմ մու - բազ,
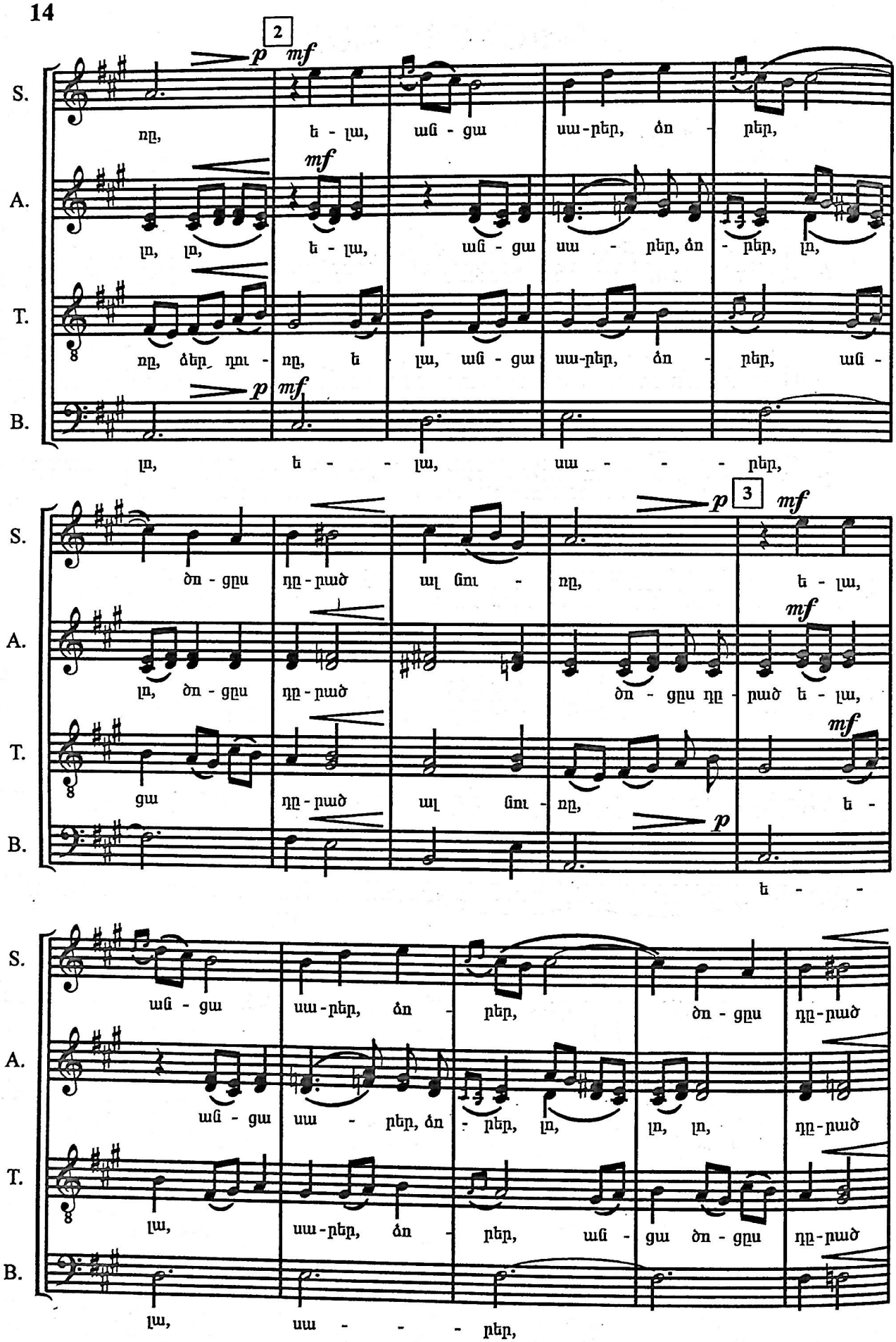

S.
A.
T.
B.
հույսն է իմ լո-ղում ոնց ե - բազ, նա-զուկ քա-մու պես գա - լիս է նա,
հույսն է իմ լո-ղում ոնց ե - բազ, նա-զուկ քա-մու պես գա - լիս է նա,
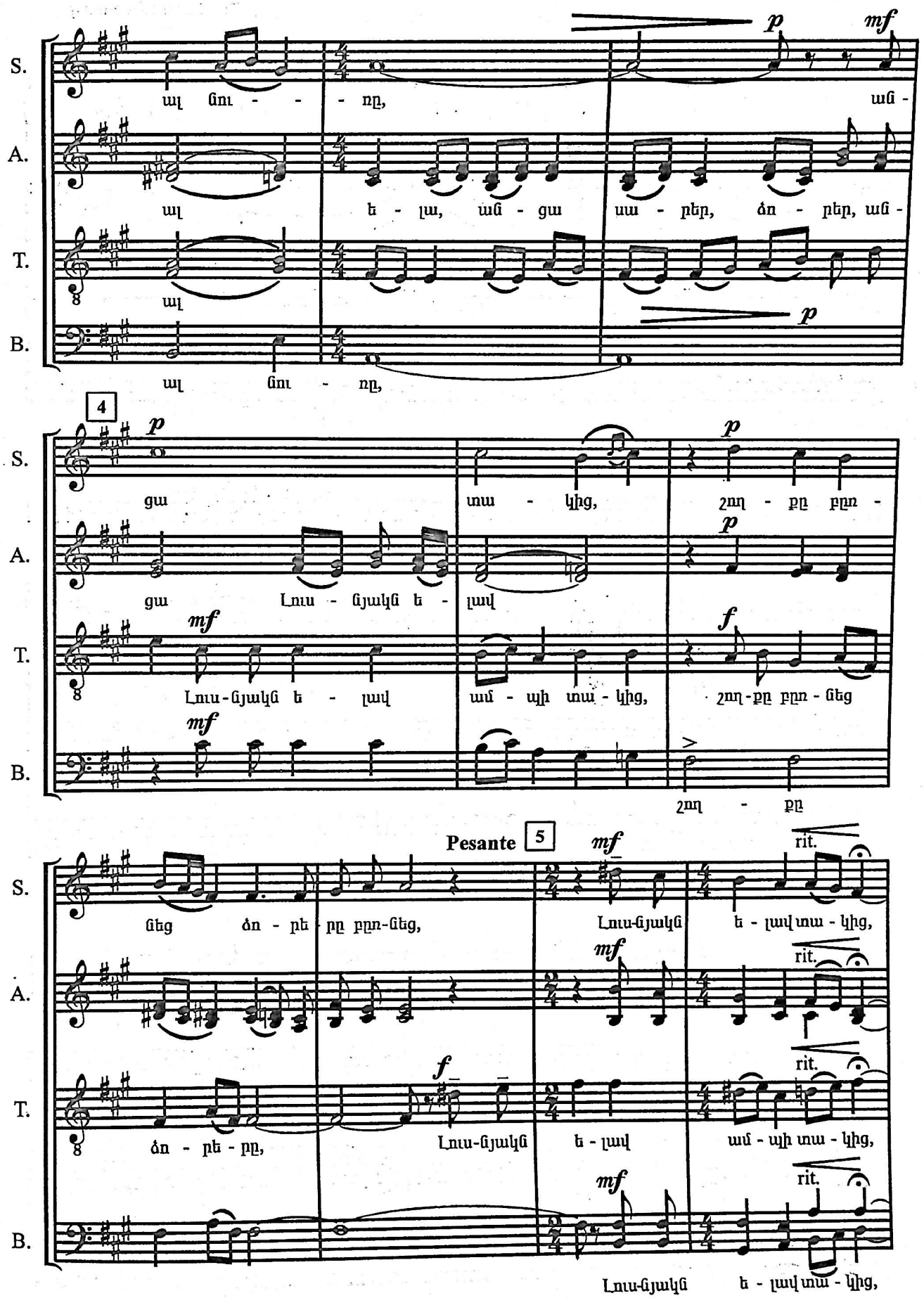

S.
A.
T.
B.
յա - րը իմ մու - բազ, եկ, իմ ե - բազ:
յա - րը իմ մու - բազ, եկ, իմ ե - բազ:
յա - րը
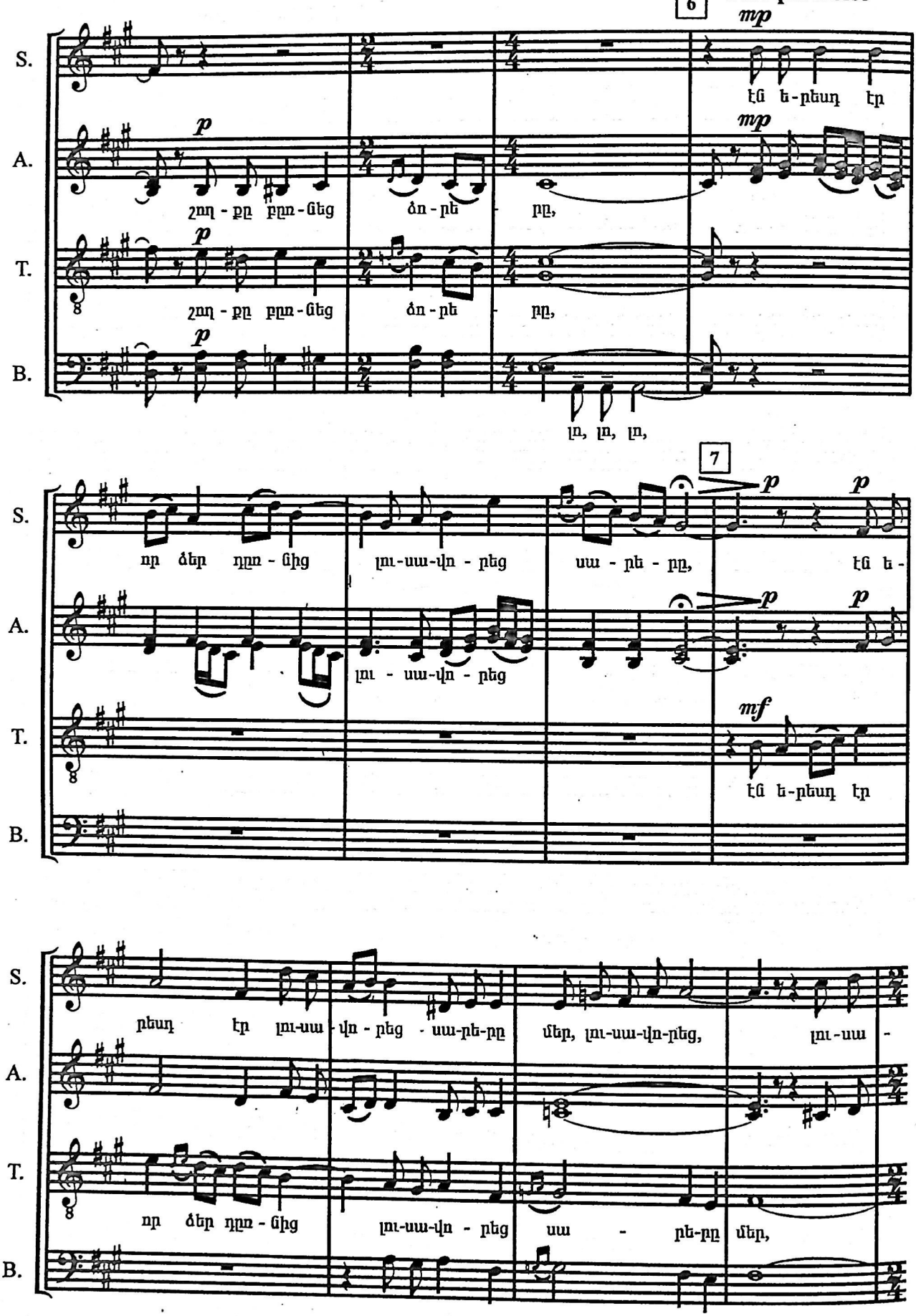
ԳԻՇԵՐ ԷՐ ԿԵՍ...
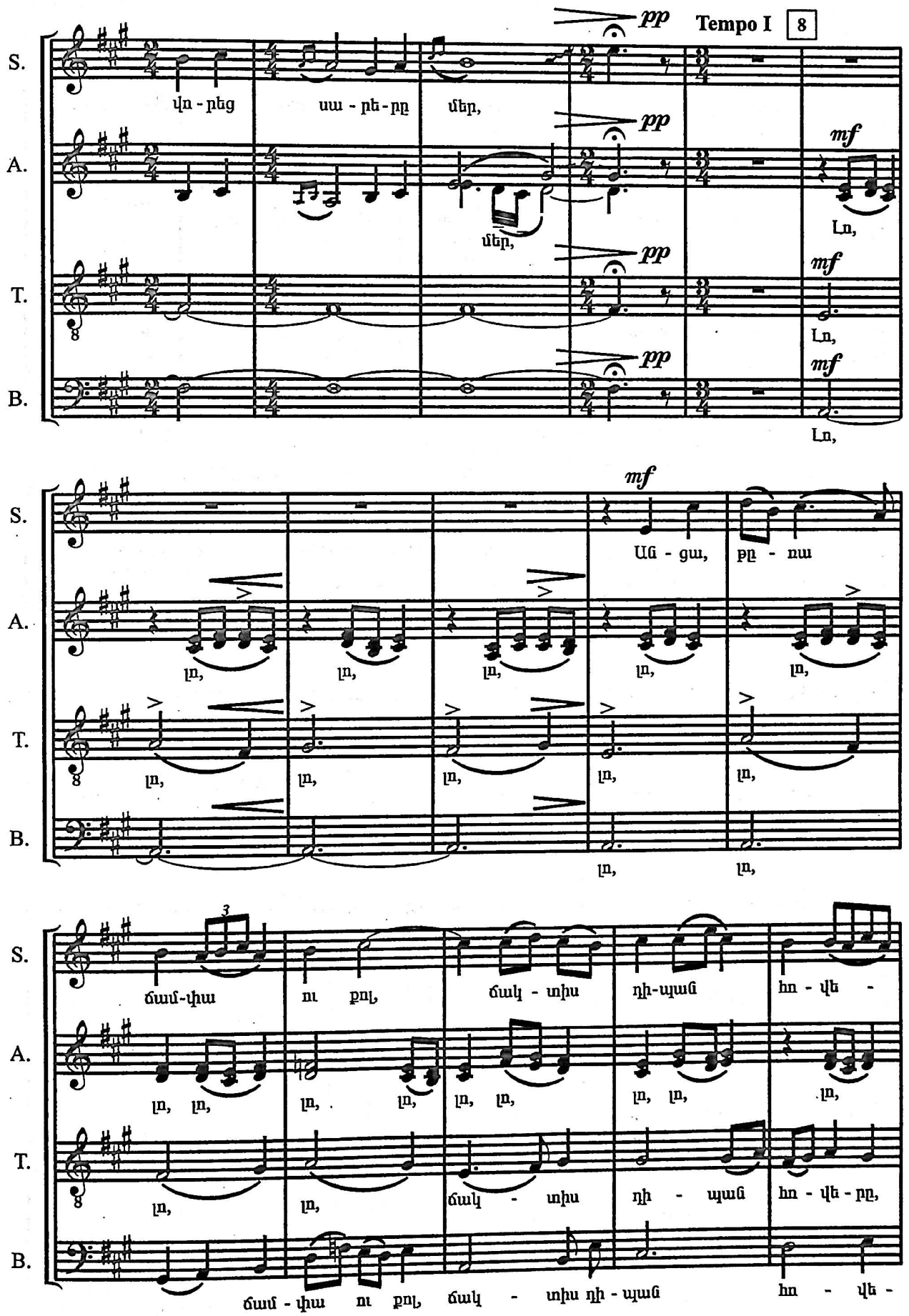
Խոսք՝ Վ. Արամունու
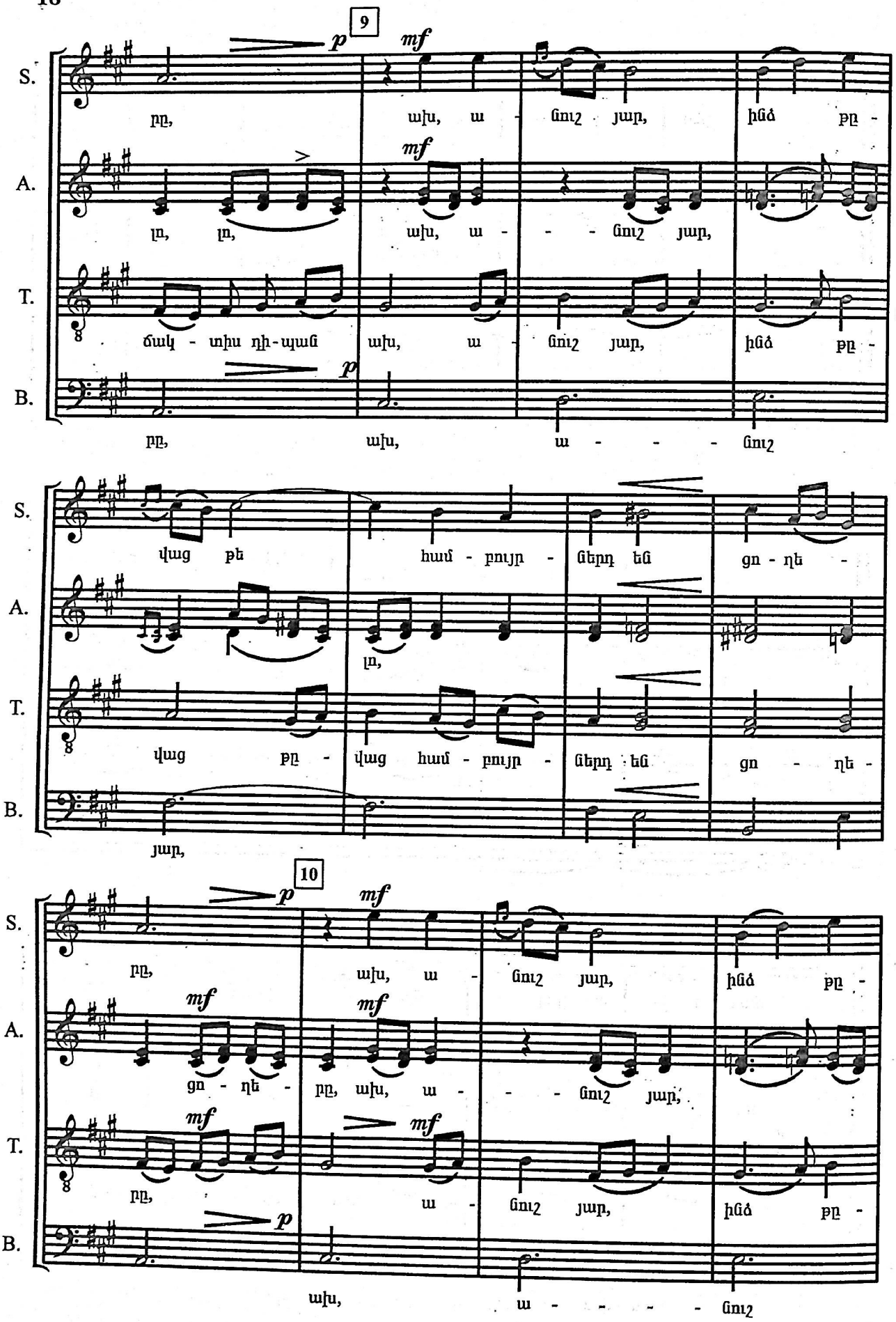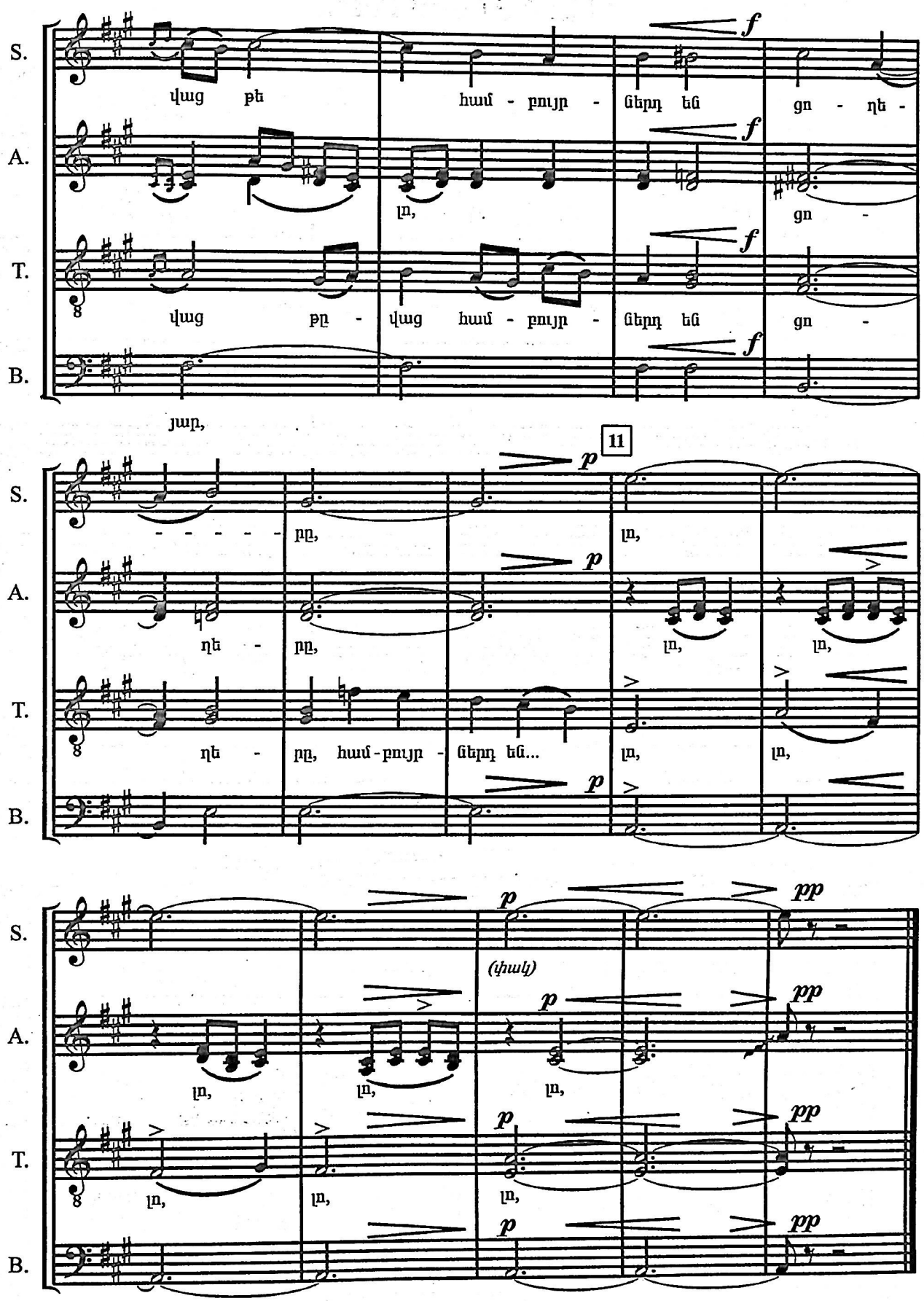

2
p mf
S.
ող, ե - լա, աւ - ցա սա-րեր, ծո - րեր,
mf
A.
լո, լո, ե - լա, աւ - ցա սա - րեր, ծո - րեր, լո,
T.
ող, ձեր դու - ող, ե - լա, աւ - ցա սա-րեր, ծո - րեր, աւ -
p mf
B.
լո, ե - - լա, սա - - - րեր,
3
p mf
S.
ծո - ցըս դը - րած ալ ցու - ող, ե - լա,
mf
A.
լո, ծո - ցըս դը - րած ծո - ցըս դը - րած ե - լա,
mf
T.
ցա դը - րած ալ ցու - ող, ե -
p
B.
ե - -
S.
աւ - ցա սա-րեր, ծո - րեր, ծո - ցըս դը-րած
A.
աւ - ցա սա - րեր, ծո - րեր, լո, լո, լո, դը-րած
T.
լա, սա-րեր, ծո - րեր, աւ - ցա ծո - ցըս դը-րած
B.
լա, սա - - - րեր,

S.
A.
T.
B.
p
mf
ալ ցու - - - ող,
ալ ե - լա, ան - ցա սա - րեր, ձո - րեր, ան -
ալ
ալ ցու - ող,
4
p
ցա տա - կից,
շող - ք ք ըո -
ցա Լուս - ն յակն ե - լավ
mf
Լուս - ն յակն ե - լավ
ամ - պի տա - կից,
f
շող - ք ք ըո - ցեց
շող - ք
Pesante
5
ցեց ձո - րե - ր ք ըո - ցեց,
Լուս-ն յակն
ե - լավ տա - կից,
rit.
ձո - րե - ր ք,
Լուս-ն յակն
ե - լավ
ամ - պի տա - կից,
Լուս-ն յակն
ե - լավ տա - կից,

6
Poco piu mosso
mp
S.
A.
T.
B.
էմ ե-րեսդ էր
p
շող-քը բըռ-նեց
ծո-րե-րը,
լո, լո, լո,
7
mf
որ ձեր դըռ-նից
լու-սա-վո-րեց
սա-րե-րը,
էմ ե-
լու-սա-վո-րեց
էմ ե-րեսդ էր
էր լու-սա-վո-րեց-սա-րե-րը
մեր, լու-սա-վո-րեց,
լու-սա-
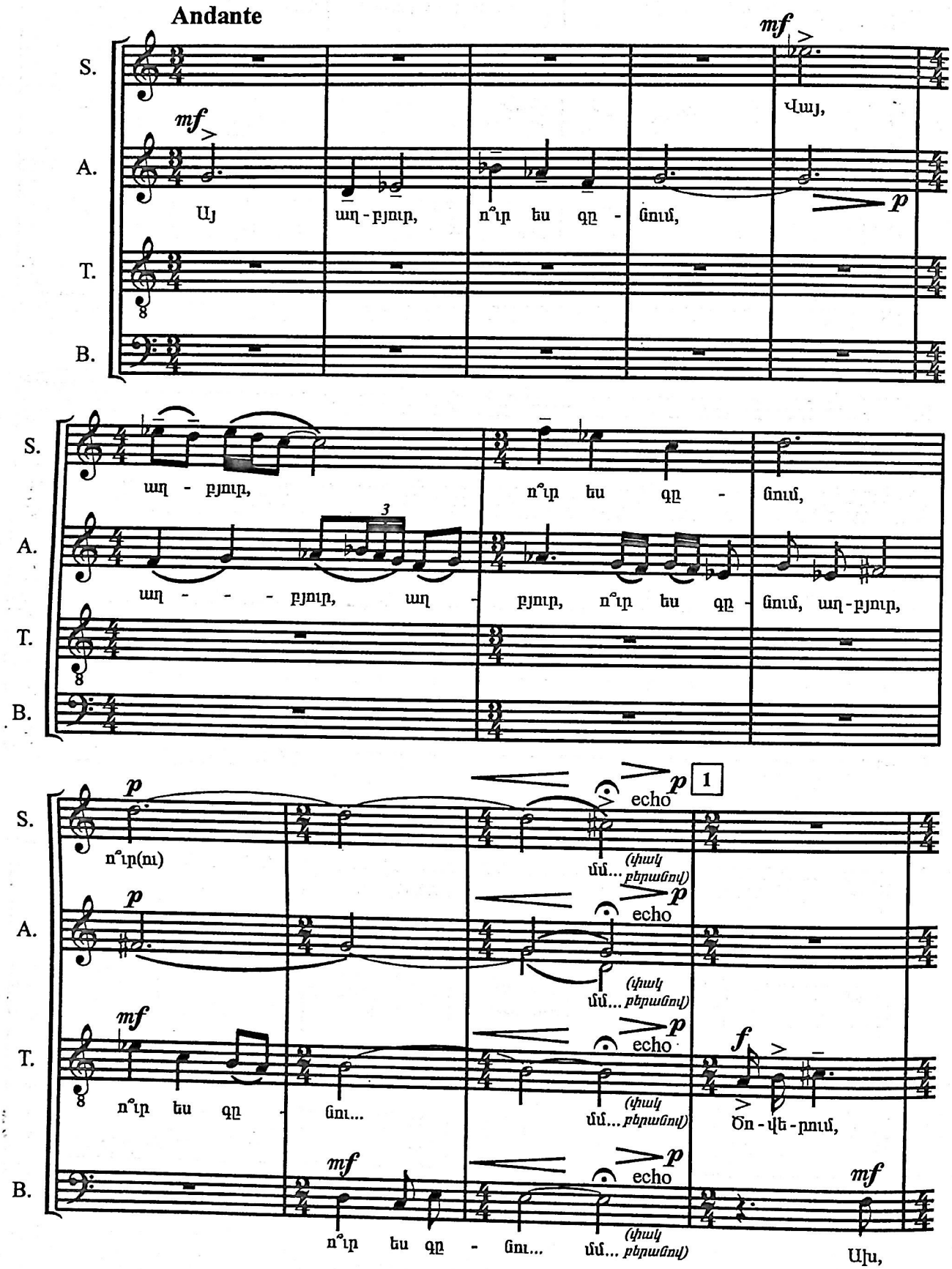

Tempo I
8
S.
A.
T.
B.
վո - րեց
սա - րե - րը
մեր,
մեր,
Լո,
Լո,
Լո,
Ան - ցա,
թը - ռա
լու,
ճամ-փա
ու
քոլ,
ճակ - տիս
դի-պաց
հո - վե -
ճամ - փա
ու
քոլ,
ճակ - տիս դի - պաց
հո - վե -
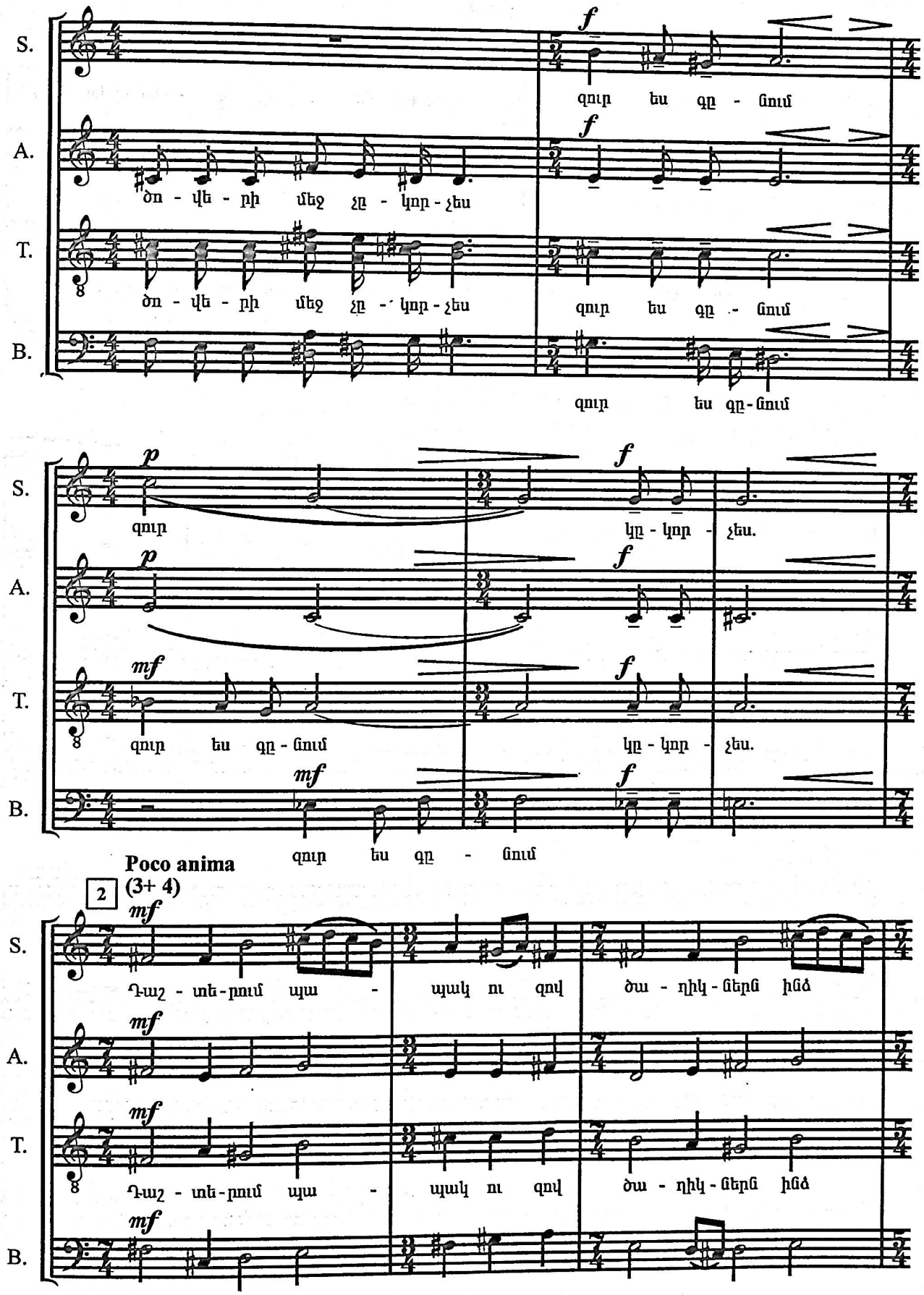

9
S.
A.
T.
B.
p
mf
քը, ախ, ա - ղուշ յար, իմն քը -
լո, լո, ախ, ա - - - ղուշ յար,
ճակ - տիս դի - պաղ ախ, ա - ղուշ յար, իմն քը -
քը, ախ, ա - - - ղուշ
վաղ քե համ - բույր - ցերդ եմ ցո - ղե -
լո,
վաղ քե - վաղ համ - բույր - ցերդ եմ ցո - ղե -
յար,
10
S.
A.
T.
B.
քը, ախ, ա - ղուշ յար, իմն քը -
ցո - ղե - քը, ախ, ա - - - ղուշ յար,
քը, ա - ղուշ յար, իմն քը -
ախ, ա - - - - ղուշ
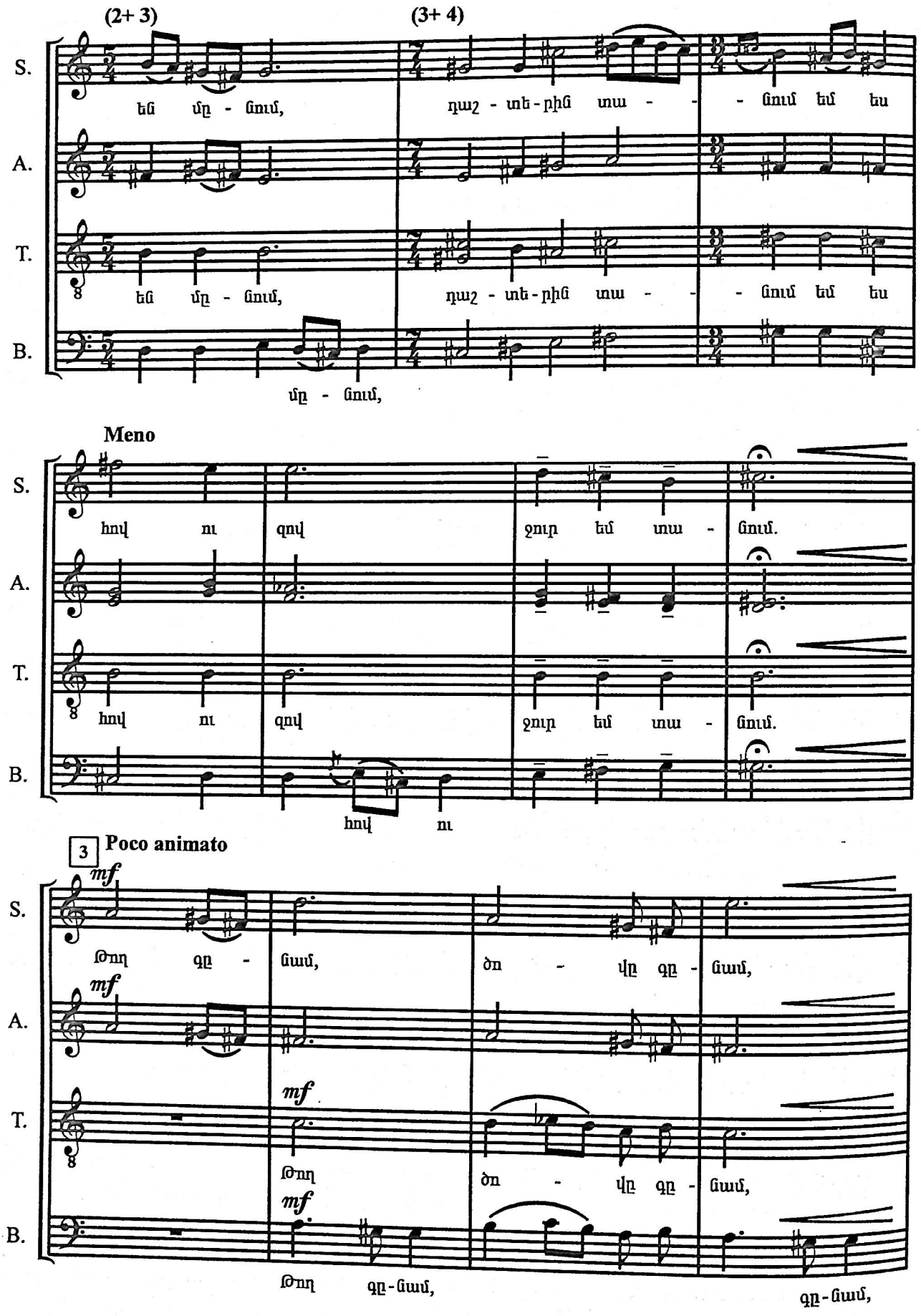

S.
A.
T.
B.
վաց թե
համ - բույր - ցերդ եմ
ցո - ղե -
լո,
ցո -
վաց թը - վաց համ - բույր - ցերդ եմ
ցո -
յար,
11
- - - - - - թը,
ղե - թը,
ղե - թը, համ - բույր - ցերդ եմ...
(փակ)
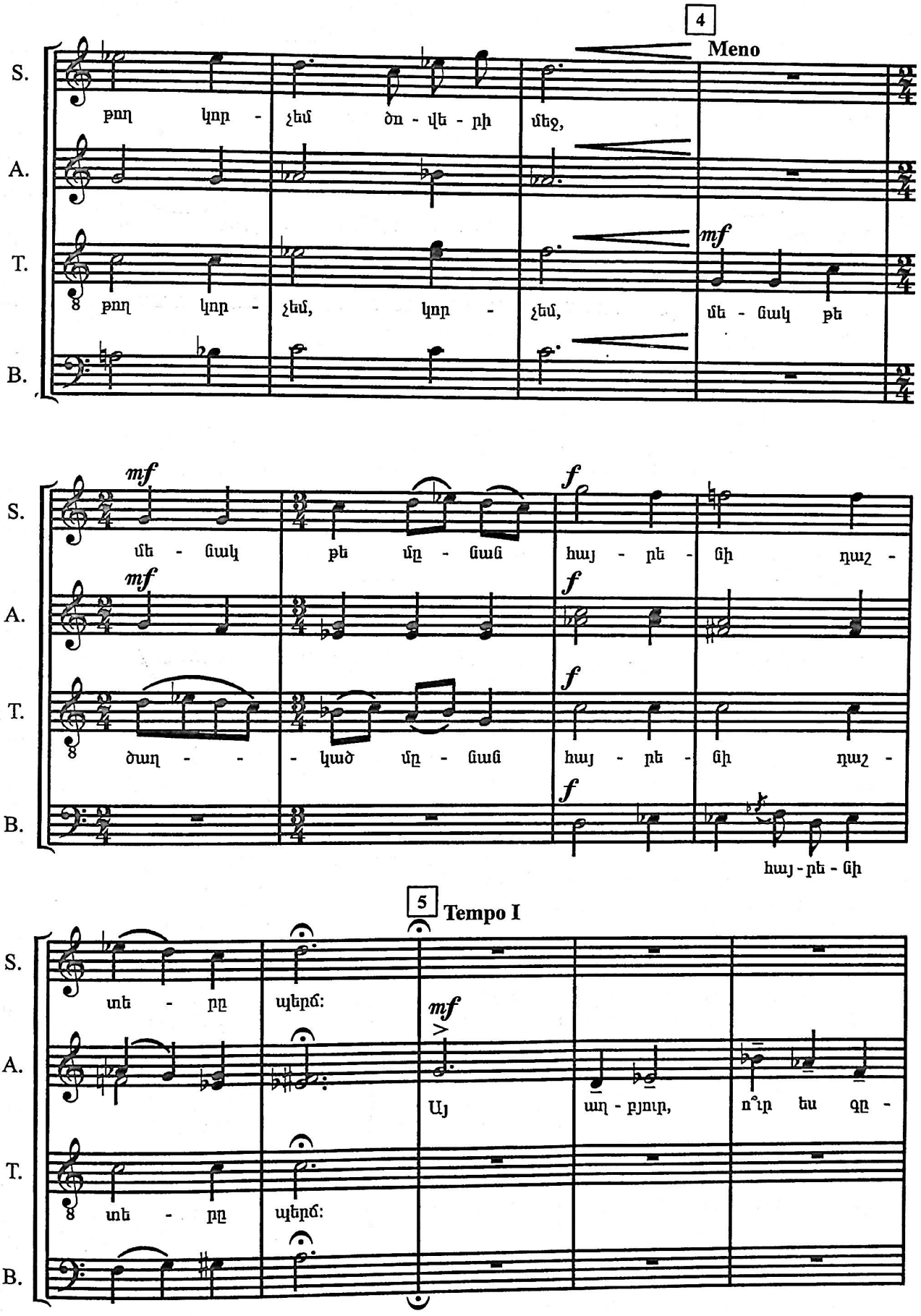
ԱՅ ԱՂԲՅՈՒՐ...
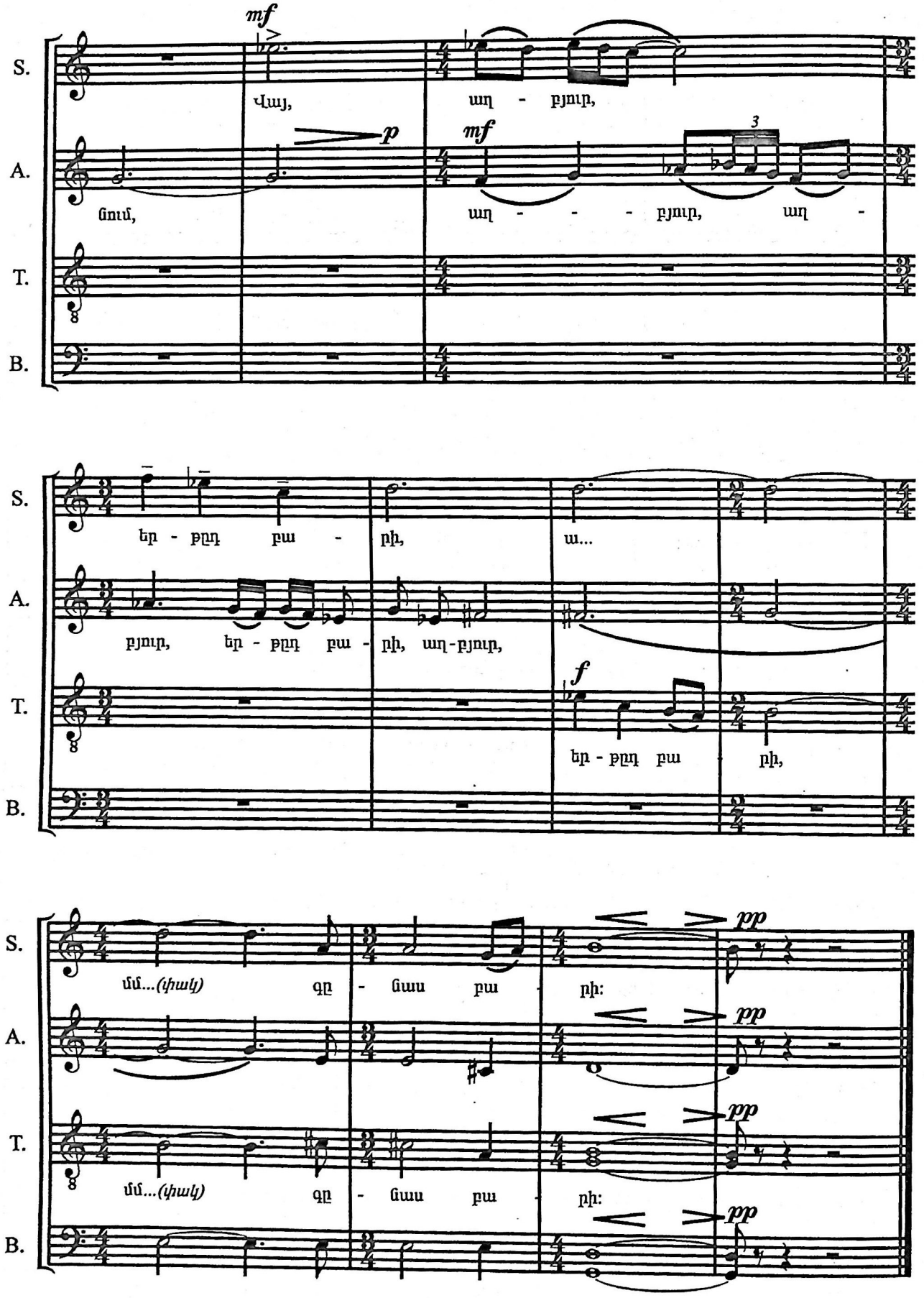
Խոսք՝ Ս.Կապուտիկյանցի

S.
A.
T.
B.
f
ծո - վե - րի մեջ չը - կոր - չես
զուր ես գը - ցում
զուր ես գը - ցում
p
զուր
կը - կոր - չես.
mf
զուր ես գը - ցում
Poco anima
2
(3+ 4)
Դաշ - տե - րում պա - պակ ու զով ծա - ղիկ - ներն ինձ

(2+ 3)
(3+ 4)
S.
A.
T.
B.
եմ մը - ցում,
դաշ - տե - րին տա - - - ցում եմ ես
մը - ցում,
Meno
հով ու զով ջուր եմ տա - ցում.
հով ու
3
Poco animated
mf
թող զը - ցամ,
ծո - վը զը - ցամ,
թող զը-ցամ,
զը-ցամ,
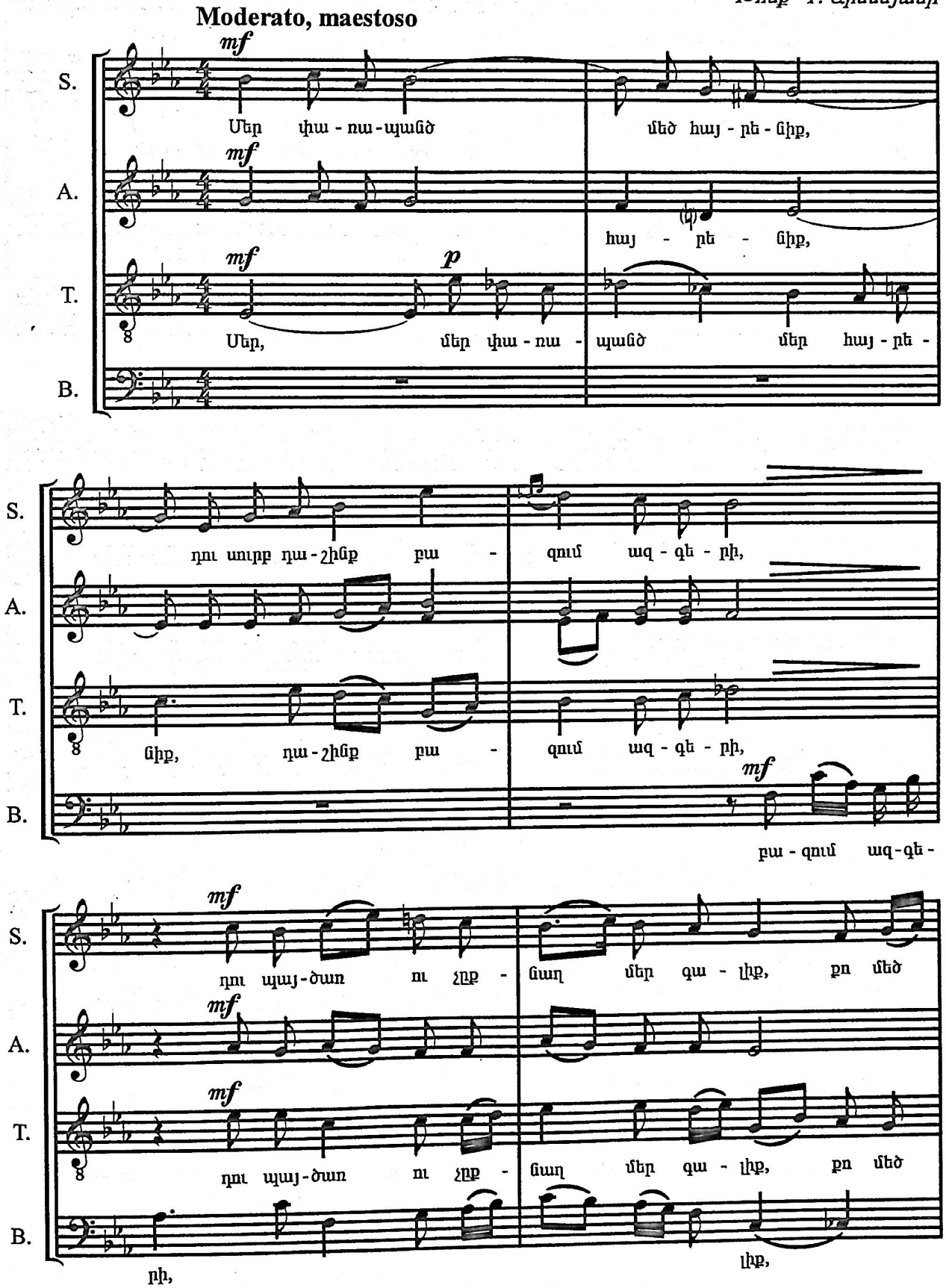

4
Meno
S.
A.
T.
B.
թող կոր - չեմ ծո - վե - րի մեջ,
թող կոր - չեմ, կոր - չեմ,
mf
մե - ցակ թե
մե - ցակ թե մը - ցաս
ծաղ - - - կած մը - ցաս
f
հայ - րե - ցի դաշ -
հայ - րե - ցի
5
Tempo I
տե - րը պերճ:
Այ
աղ - բյուր,
ո՞ւր ես գը -
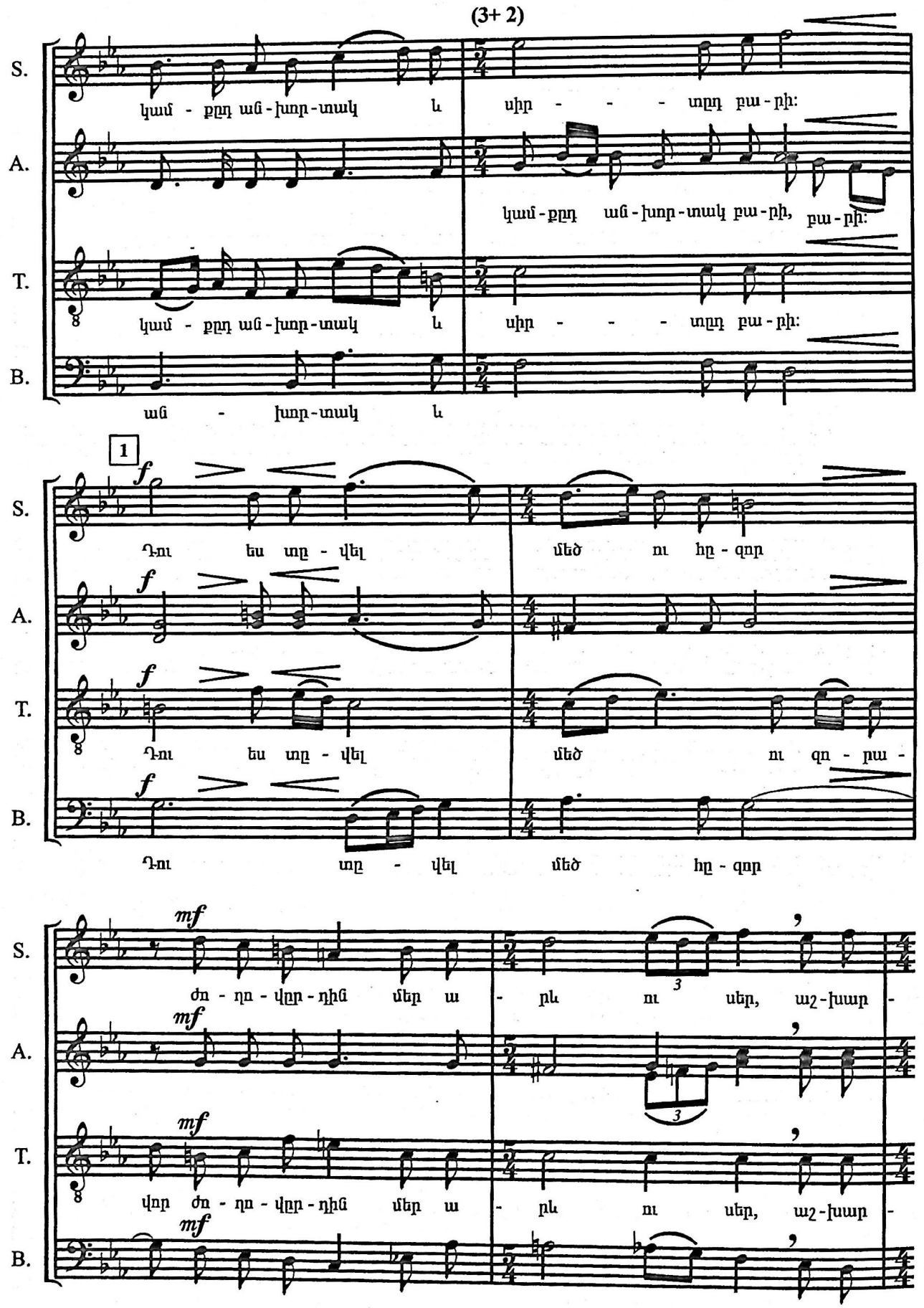

S.
A.
T.
B.
mf
Վայ,
աղ - բյուր,
p
mf
3
ցույց,
աղ - - - բյուր, աղ -
եր - թեղ բա - ջի, ա...
բյուր, եր - թեղ բա - ջի, աղ-բյուր,
f
եր - թեղ բա ջի,
մմ...(փակ)
զե - ցաս բա - ջի:
pp
մմ...(փակ)
զե - ցաս բա - ջի:
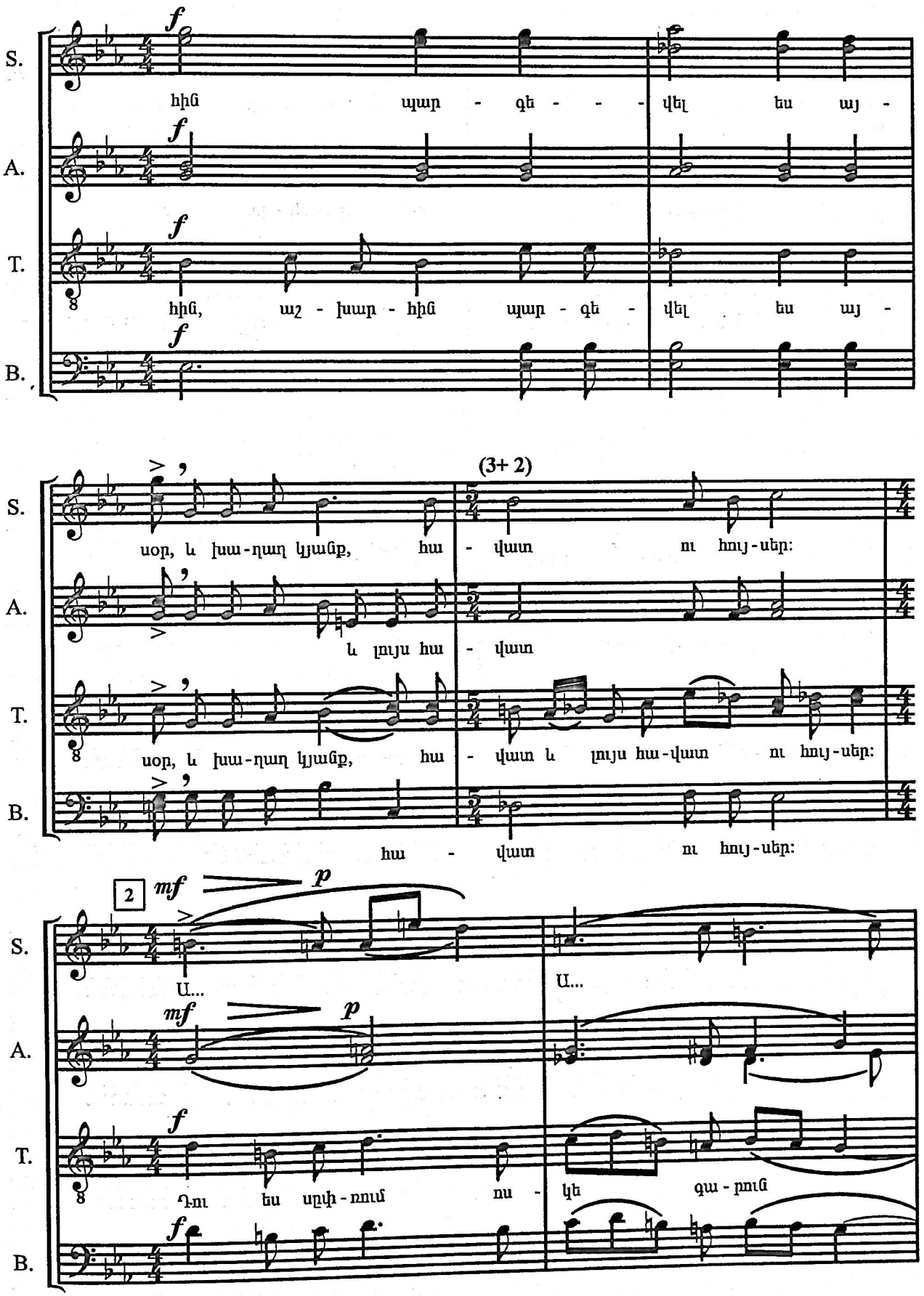
ՀԱՅՐԵՆԻՔ
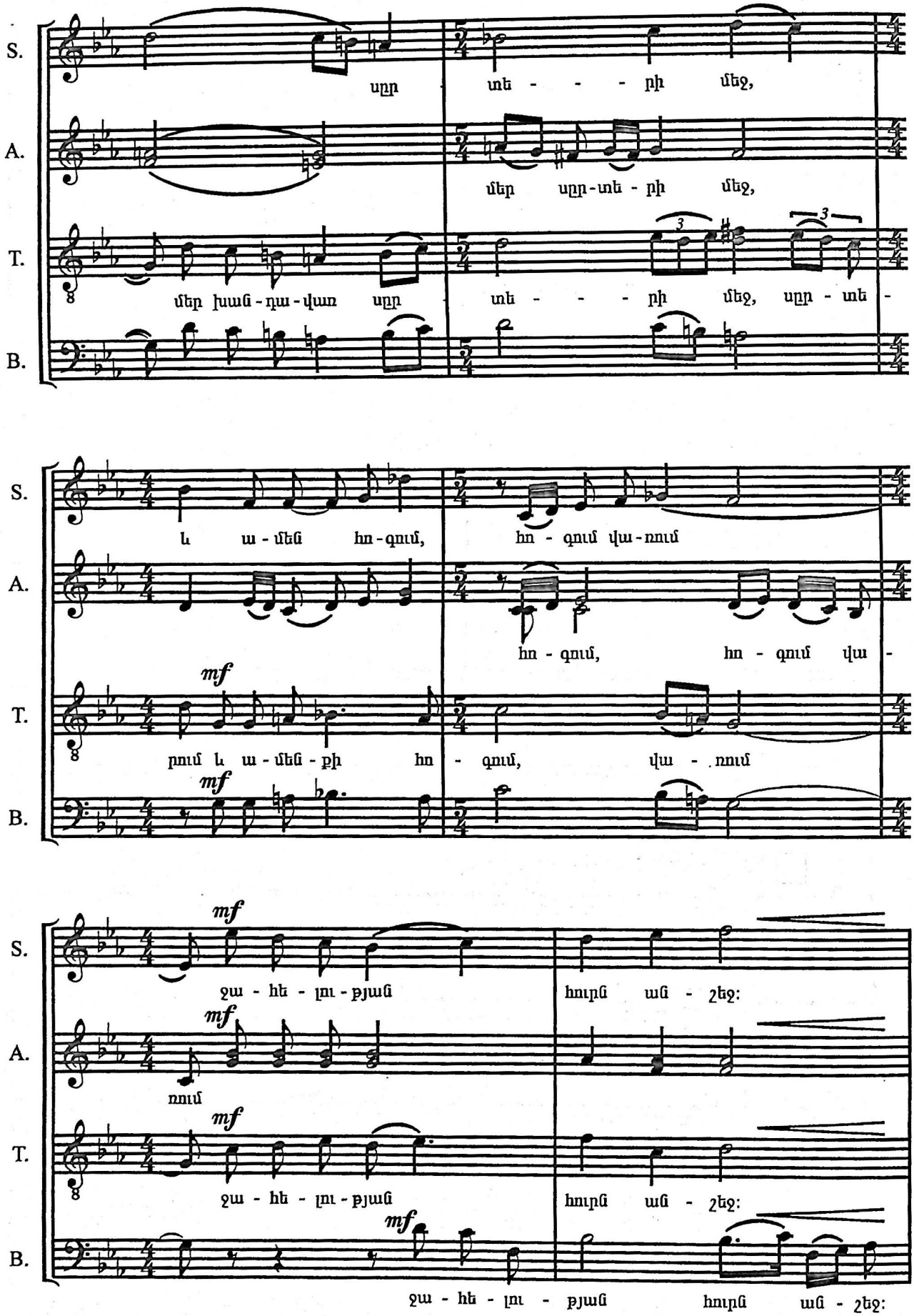
Խոսք՝ Գ. Արմենյանի

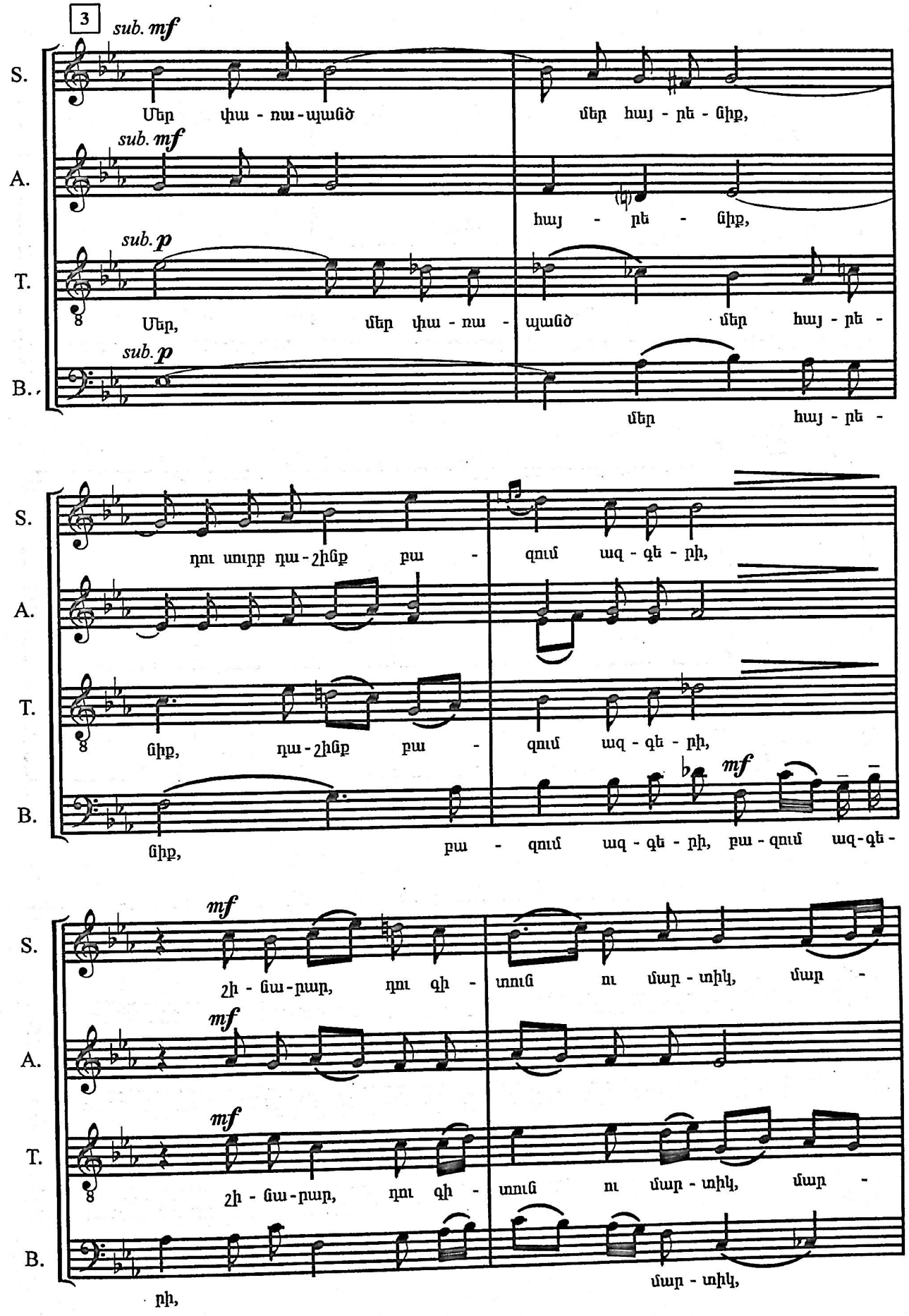
Moderato, maestoso
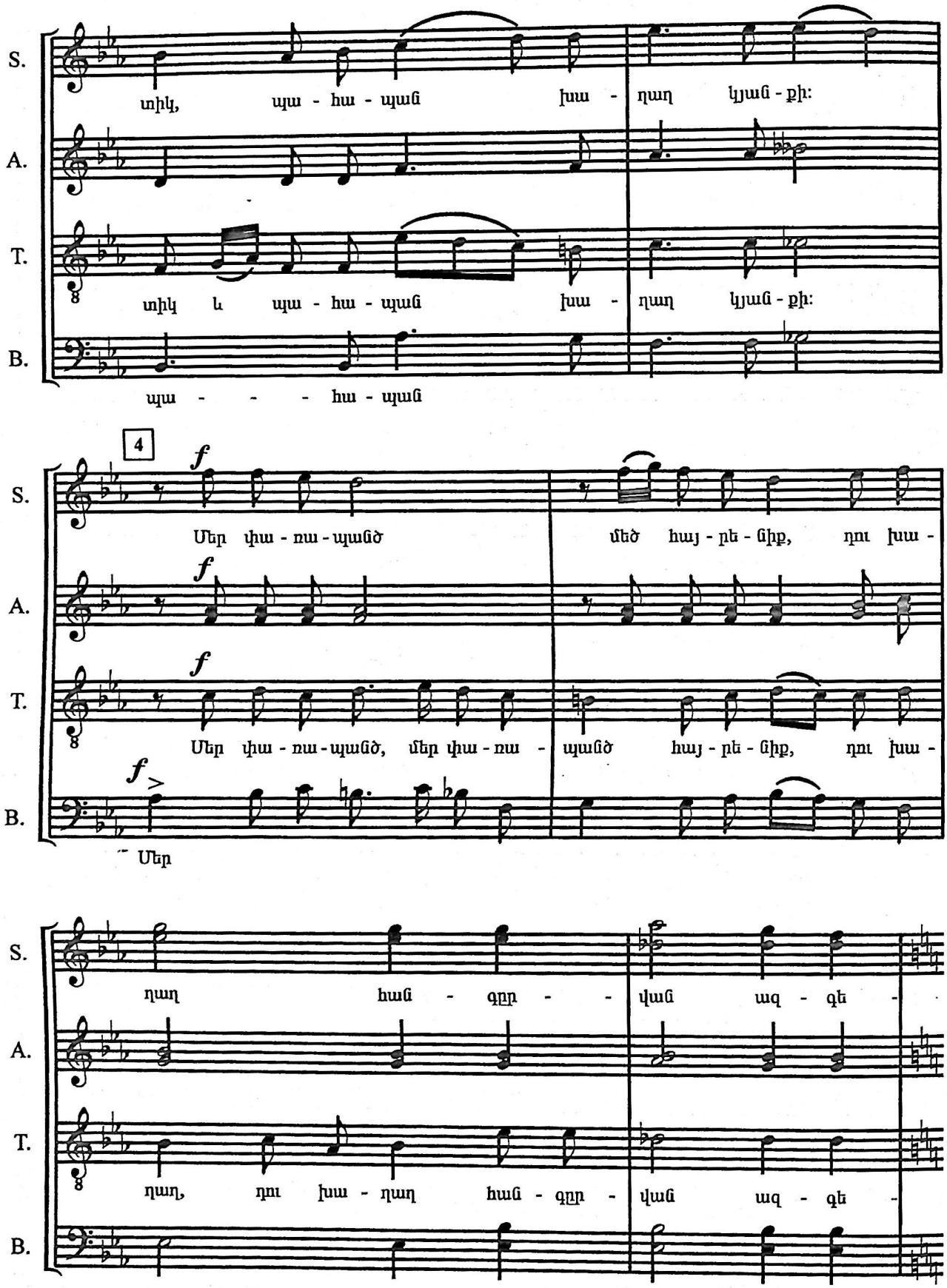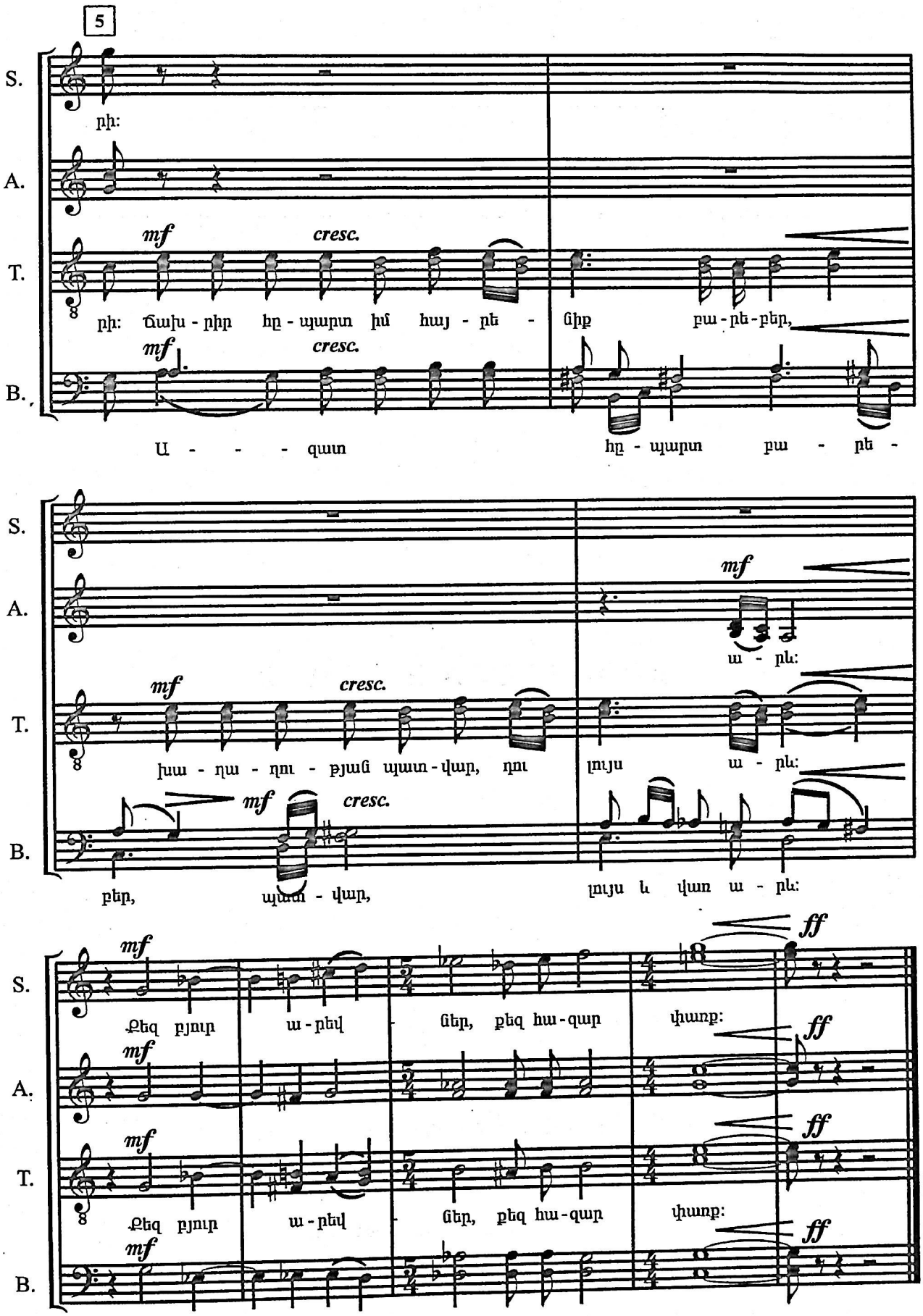

(3+ 2)
S.
A.
T.
B.
կամ - քըդ ան - խոր - տակ և սիր - - - տըդ բա - րի:
կամ - քըդ ան - խոր - տակ բա - րի, բա - րի:
կամ - քըդ ան - խոր - տակ և սիր - - - տըդ բա - րի:
ան - խոր - տակ և
1
f
Դու ես տը - վել մեծ ու հը - զոր
Դու ես տը - վել մեծ ու զո - րա -
Դու տը - վել մեծ հը - զոր
mf
ժո - ղո - վըր - դին մեր ա - րև ու սեր, աշ - խար -
վոր ժո - ղո - վըր - դին մեր ա - րև ու սեր, աշ - խար -

S.
A.
T.
B.
f
հիմն պար - զե - - - վել ես այ -
հիմն, աշ - խար - հիմն պար - զե - վել ես այ -
(3+ 2)
սօր, և խա - ղաղ կյանք, հա - վատ ու հոյ - սեր:
և լույս հա - վատ
սօր, և խա - ղաղ կյանք, հա - վատ և լույս հա - վատ ու հոյ - սեր:
հա - վատ ու հոյ - սեր:
2
mf
p
U...
Դու ես սրբի - ռում ու - կե գա - րուն

S.
սրտ տե - - - րի մեջ,
A.
մեր սրտ-տե - րի մեջ,
T.
մեր խաղ-դա-վառ սրտ տե - - - րի մեջ, սրտ - տե -
B.
S.
և ա - մեն հո-գում, հո - գում վա-ռում
A.
հո - գում, հո - գում վա -
T.
mf
րում և ա - մեն - քի հո - գում, վա - ռում
B.
mf
S.
mf
ջա - հե - լու - թյան հուրն աս - շեջ:
A.
mf
ռում
T.
mf
ջա - հե - լու - թյան հուրն աս - շեջ:
B.
mf
ջա - հե - լու - թյան հուրն աս - շեջ:

3
sub. mf
S.
Մեր փա - ռա - պանծ մեր հայ - րե - նիք,
sub. mf
A.
հայ - րե - նիք,
sub. p
T.
Մեր, մեր փա - ռա - պանծ մեր հայ - րե -
sub. p
B.
մեր հայ - րե -
S.
դու սուրբ դա - շինք բա - զում ազ - գե - րի,
A.
T.
նիք, դա - շինք բա - զում ազ - գե - րի,
mf
B.
նիք, բա - զում ազ - գե - րի, բա - զում ազ - գե -
mf
S.
շի - նա - բար, դու գի - տուն ու մար - տիկ, մար -
mf
A.
mf
T.
շի - նա - բար, դու գի - տուն ու մար - տիկ, մար -
B.
րի, մար - տիկ,

S.
տիկ, պա - հա - պան խա - ղաղ կյան - քի:
A.
T.
տիկ և պա - հա - պան խա - ղաղ կյան - քի:
B.
պա - - - հա - պան
4
f
Մեր փա - ռա - պանծ մեծ հայ - րե - նիք, դու խա -
Մեր փա - ռա - պանծ, մեր փա - ռա - պանծ հայ - րե - նիք, դու խա -
Մեր
ղաղ հան - գըր - - վան ազ - գե -
ղաղ, դու խա - ղաղ հան - գըր - վան ազ - գե -

5
S.
A.
T.
B.
mf
cresc.
pի:
Ճախ - ողջ
հր - պարտ իմ հայ - րե - ցիք
բա - րե - բեր,
Ա - - - զատ
հր - պարտ
բա - րե -
ff
Քեզ բյուր
ա - րեվ
ցեր, քեզ հա - զար
փառք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Լուսնի պես ծորել է...	Խոսք՝ Հովհ.Պուկասյանի	6
Գիշեր էր կես...	Խոսք՝ Վ.Արամունու	13
Այ աղբյուր...	Խոսք՝ Ս.Կապուտիկյանի	20
Հայրենիք	Խոսք՝ Գ.Արմենյանի	25

ԳԵՎՈՐԳ ԱՐՄԵՆՅԱՆ

ԽՄԲԵՐԳԵՐԻ ԸՆՏՐԱՆԻ

A CAPPELLA

«ԿՈՄԻՏԱՍ» հրատարակչություն

Գլխ. խմբագիր՝ *Ռուզաննա Եսայան*

Տպաքանակ՝ 100

Տպագրված է Հայաստանում